ڕەنگی نوختە

سەید قادر هیدایەتی

پێویستە بگوترێ هەرکام لە فەسڵەکانی ئەم نۆڤێلێتە، توانیویانە کورتە چیرۆکێکی سەربەخۆ بن.

... من بم لە جیاتی ئەوانەی چاوەڕێن چیرۆکەکە دەست پێ بکات، هەر لە یەکەم وشەوە، وشیار و قوت و وریا هۆشم پێوەی دەبێت. چونکە چیرۆک هەمیشە دەیهەوێ بە سەر یەکدا بکەوێ و بارستی خۆی زۆر بکات.

وەک ئەو جۆرە بەفرەی هەمیشە لە نیوەشەوێکی زستاندا خەوی خەڵکی وا قورس دەکات کەس ناچێ بۆ ئاودەست و کەس هەڵناستێ بۆ ئاو خواردنەوە و هەموو خرپ بۆی دەخەون.

بەیانی کاتێک پەردە لادەدرێ هەموو سەریان سوورِ دەمێنێ و سوێند دەخۆن تا سەعات دوازدەی نیوە شەو ئاگایان لێ بووە هیچ نەباریوە.

ناچار لە ماوەی رۆژدا دەنکە دەنکە بەفرەکان دەور دەکەنەوە. . .

«ئەو زەمان کە بەفر زۆر دەباری مەنزورم ئەو دەمە، جگە لە سەر لقی چنار هیچ دارێک نەیدەتوانی سەر هەڵێنێ. . .

ئەو دەم کە بەفر ئەوەندەی روو نەدەدا بە منداڵ کۆتەڵی لێ ساز بکەن. . .

ئەو دەم هەر کەس خلیسکێنی نەزانیبایە بەرِێ نەدەچوو. . .

ئەو دەم هەموو خەڵکی مەجبوور بوون بە هەر جۆرێک بێت خۆیان لە گەڵ زستان رابێنن. . .

هەموو کەس تەنانەت کەیخودا و ریش سپییەکانیش گیرفانێکی تایبەتیان هەبوو . . .
»
من لێرەوە بەرەو ئەو گیرفانە لا دەدەم.
بۆ ئەوەی ڕێم لێ تێک نەچێ و ڕاست بگەڕێمەوە ئێرە، نیشانەیەک لە جێی خۆم دادەنێم.
ئەو گیرفانە هەرچەندە تاریک و بێ سەروبەر و پێچەڵاوپووچ بێت و منیش هەر چەندە زۆرم پێ بچێ و تەقەڵ و پێچ و پەناکانی گیرم پێ بدەن، تەنیا دوو نوختە لە سەر یەک دادەنێم و دەچمە نێویەوە:

بستێک پانایيەتی و بست و نیوێکیش درێژایی، ئەوەندەی حەول دەدەم ناتوانم بڕۆمە ژووری.

هەرچەندی خۆم باریک دەکەمەوە و خۆم وێک دێنم بە هیچ بارێک و بە هیچ جۆرێک ناتوانم بچمە نێوی، ناچار هەڵدەستمەوە.

چاوم بەو دوو نوختەیە دەکەوێ کە بە هیوای ئەوە دامنابوون هەموو پێچ و پەناکانی ئەو گیرفانە بگەڕێم و دوای گەڕانێکی زۆر و لانی کەم دوای ماوەیەکی دیکە بێمەوە سەریان.

ئەو دوو نوختەیەی بە هیوای ئەوە دامنابوون وەختێ هاتمەوە دەرێ بێمەوە سەریان و بگێڕمەوە چۆن و بە چ چەرمەسەری و تەقەللایەک چوومەتە ژووری؟ دوای هێندێک ڕۆیشتن چی بووە و چۆن بووە و هۆم زانیوە چییە؟ چۆن چەقۆم لە گیرفان دەرهێناوە و بەرەنگاری بووم؟ ئەگەر باوەشم پێدا کردووە سەرنجم داوە چی بووە، دوایی چۆن هەستاوم و درێژەم بە گەڕانەکەم داوە؟ دوای ڕۆیشتنێکی زۆر لە پڕ شوێنەکە چۆن وا باریک بۆتەوە و چۆن مەجبوور بووم بە زگە خشکێ بۆی بڕۆم؟ چۆن لە پڕدا هەراو بۆتەوە و هەستاوم و دەستم بە میچەکەوە گرتووە؟
ئەو دوو نوختەیەی بە تەمای ئەوە دامنابوون دوای هاتنەوە دەرێم، مەجبوور بم بگێڕمەوە.

ئەو دوو نوختەیەی بە هیوا بووم دوای هاتنە دەرێ لە بەر دەمی خۆمیان دانێم و یەک سەعاتی تەواو باسی بەسەر هاتی گەڕانەکەم بگێڕمەوە.
ئێستا هەر لە جێگای خۆمم و نەمتوانیوە هەنگاوێک بەرەو پێش بڕۆم و هیچ بەسەرهات و ڕووداوێکم بۆ گێڕانەوە پێ نییە و دوو نوختەی لە سەریەک داندراویش لە بەر دەممدا دەبینم:
لە داخان نوختەکەی سەرەوە هەڵدەگرم و هەتا دەست دەگرێ فڕێی دەدەم.
« با» دەیبا دەیبا دەیبا . . . چەند شەقام و کووچە و ماڵ تێدەپەڕێنێ هەتا لەکووچەیەک بایەکە هێواش دەبێتەوە و بە شووشەی پەنجێرەیەکدا دەدرێ. شووشەکە چرکەیەکی لێ دێ.
منداڵێک لە ژوورەکەدا خەریکی نووسینی بابەتێکی ئینشای مەدرەسەیە، بەو چرکەیە هەڵدەبەزێتەوە.
قەڵەمەکەی لە سەر دەفتەرەکەی دادەنێ و دەچێتە بەر پەنجێرەکە:
جگە لە لایلۆنێک ـ « با » لە حەوشەکەدا دەیهێنێ و دەیبا ـ هیچ شتێکی وا نابینێ. دەگەڕێتەوە سەر ئینشاکەی. قەڵەمەکەی دەست دەداتێ و دەست دەکاتەوە بە نووسین.
بەڵام ئەوەندەی حەول دەدا ناتوانێ یەک وشەی دیکەی پێ زیاد بکات. نوختەیەک دادەنێ و هەر لەوێدا کۆتایی بە ئینشاکەی دێنێ.
دوای فڕێدانی یەکێک لەو نوختانەی لە سەر یەکم دانابوون، زوو پەشیمان دەبمەوە: بۆچی ئەو نوختەیەم فڕێ دا؟
چونکە هەتا دوو نوختەی لە سەر یەک هەبێ، شتێکیش هەیە بۆ گوتن، مەودا هەیە بۆ قسە و باس و دەرەتان هەیە بۆ ڕۆیشتن. بەڵام ئەلعان ئەو نوختەیەی ماوەتەوە ناچارم دەکات بچمەوە سەرەتای خەت.

دەسەڵاتی نوخته

ئەو دەم ئەو گیرفانە تایبەتی هەڵگرتنی دوو داری چکۆلە و لایلۆنێک بوو. هەڵبەت پەسن و سفەتی چکۆلە بۆ ئەو دوو دارە زۆر باش نییە. بە گوتەیەکی دیکە مەبەست لە دوو داری چکۆلە دوو چیلکە نییە، بەڵکوو دوو داری ڕەختە و قایمە کە تەنیا لە باری درێژاییەوە قوڵە و چکۆلە بن، نەک زۆر قوڵەش بن بەڵکو درێژاییەکەیان بستێک بێت.

هاوینان لە گەڵ داخستنی رزق و ئەزراقی زستانێ داری باش وەک دارگوێز و بەڵاڵووکیان دەتاشی و لە ئاو و ڕۆنیان دەگرتن و دوای ماوەیەک بە درێژایی بستێک و ئەستوورایی نزیکی دە سانتی میتر دەیان بڕین.

بۆ ئەوەی هەر کەس داری تایبەتی خۆی هەبێ هەرکەس بە بستی خۆی دەیپێوا. دایان دەنان بۆ زستان. زستان بۆ ئەوەی هەمیشە حازر و لە بەر دەستدا بن دەیان خستنە نێو ئەو گیرفانە تایبەتەوە.

هەر شوێنێک بەسەتەڵەک و ئەستەم بایە ـ کە زۆربەی شوێنەکان وەها بوون ـ دوو دارەکەیان لە گیرفانیان دەردێنا، هێواش لە سەر لایلۆنەکە دادەنیشتن، تۆزێک خۆیان بەرەو پشت دەخست و لاقیان بەرەو حەوا رادەگرت، دارەکانیان لە سەهۆڵ و بەفرەکان گیر دەکرد و خۆیان بەرەو پێش رادەدا، لە هەر جێگایەک پێیان خۆش بوایە لاقیان دادەدا و بە یارمەتی دارەکانی دەستیان خۆیان دەگیرساندەوە.

لەو لاق بەرەو حەوا ڕاگرتنەدا، خەڵک زۆر شتیان لە گیرفان دادەکەوت. هەر شتێکیش داکەوتبایە، تازە دیتنەوەی زۆر چەتوون بوو.

بە بڕوای زۆربەی خەڵکی ئەو دەم ئەوە خراپترین لایەنی ئەو کارە بوو چونکە زۆربەی ئەوانی مەجبوور کردبوو دوای ون کردنی چەند شت و نەدیتنەوەیان، گیرفانەکانیان ببەستن ئەوەیان زۆر لە لا دزێو بوو.

گەڕان بە شوێن شتێکی ون بوودا کارێکی خۆڕایی بوو. یان شوێنەکە نەدەبیندراوە یان لە ڕێوە بارڕند دایدەپۆشی یان بە لاقی یەکی دیکەوە دەڕۆیشت و هێندەی دیکەش ون دەبوو.
بەهاریش یان ئاو لە گەڵ خۆی دەیبرد یان لە نێو خاك و خۆڵ و قوڕ و لیتەدا ون دەبوو، دەڕزا، یان خەڵکی دیکە هەڵیان دەگرتەوە.
ئەو دەم دانەوە، یان نەدانەوەی شتە دۆزراوەکان پێوەندی بەوەوە هەبوو ئەو شتەی دەدیتراوە، چ هەستێك لەو کەسەی دەیبینێتەوە بەدی دێنێ.
بێ ئەوەی کەسێك بزانێ دەسەڵات یان شت بەری بە کوێوەیە شتەکان دەسەڵاتیان هەبوو. جا ئەو کەسەی شتی لێ ون دەبوو خـــــۆیوشانسیخۆی شتەکەی بتوانێ ئەو هەستە لە دەروونی ئەو کەسەی دەیبینێتەوە بەدی بێنێ کە « خودا ئەو شتەی لە سەر ڕێی ئەو دانەناوە».
پیاوێك کە ئەلعان لە شوێنێکی بەستەڵەك و ئەستەم راوەستاوەو دوو دار و لایلۆنێکی لە گیرفانە تـــــــایبەتەکەیدایە و دەیهەوێ بڕوا ـ دوگمەیەکی [قیمەتی] هەبوو. ئەو دوگمەیەی ئەوەندە خۆش دەویست تەنانەت متمانەی بە ماڵ و منداڵەکەی خۆشی نەدەکرد لە ماڵێ داینێ.
ئەو دوگمەیە یەکێك لەو شتە قیمەتیانە بوو کە لە هێرشی ئێران بۆ سەر هێندوستان وە چنگێ ئێرانییەکان کەوت.
: هەڵبەت هەر من ئەوە دەزانم و تەنانەت ئەو پیاوە بۆ خۆشی ئەوەی نەدەزانی:
وەختێك لەشکری ئێران هێرشیان بردە سەر خەزێنەی ئەڵماس و زێڕ و جەواهێراتی ئەوێ و بە تاڵانیان برد و بوو بە ڕفێن ڕفێن، یەکێك لەو سەربازانەی لە ئاخنینی گیرفانی و هەڵگرتنی شتە گەورەکان زۆر ئازا نەبوو دەستی بۆ هەر شتێك دەبرد کوتوپڕ دەستی دەدرایە، دەیان ڕفاند و ئەو فریای هەڵگرتنەوە نەدەکەوت.
لە لایەکیشەوە لە ترسان نەیدەوێرا حەول نەدا و هەر وا بە دەستی خاڵی بگەڕێتەوە. چەند شتی [هیچەکە و پووچەکەی] هەڵگرتەوە. هەڵبەت ئەوانەشی بۆیە بەرکەوت ئەوەندەی شتی سەیرتر لێ بوو کەس تماشای ئەوانەی نەدەکرد.

یەکێـک لەو شتانە ئەو دوگمەیە بوو. لەو وەختەدا نەیدەزانی ئەو دوگمەیە لە لای گەورەکانی هێـند و هەموو پادشاکانی پێـشوو زۆر بایـەخی هـەبووە دواتـریش هـەر نەیزانی.
وەختێـک لەشکر بـە دەسـتکەوتەکانی هێـرشەوە گەڕانـەوە ئێـران، زوربـەی ئـەو سەربازانەی توانیبوویان شتی زۆر بە قیمەت بێـننەوە خەڵات کـران. لـە نیـو ئەوانـدا سەربازێـک بانگ کرا و لێـیان پرسی: «چت هێـناوەتەوە؟»
ئەویش بە ترس و شەرمەوە سێ چوار موروو و دوگمەیەکی دەرهێـنا و هـەموو قاقـا پێـکەنین.. .
دوگمەکەیان بۆ لە قۆڵی کراسە نیزامییەکەی دا و دیسان هەموو پێـکەنینەوە. . .

وەختێـک ئەو سـەربازە بـووە شـای ئێـران شەوێـک هـەتا دەسـت دەیگـرت ئـەو کراسەی حەوا دا. کراسەکە کەوتە نێـو جۆگەلە ئاوێـک. جۆگەلە ئاو بردی بـردی تاکوو گەیاندییە چۆمی. تا ئـاخرین وشـکایی کراسـەکە، هـەتا تـەڕ بوونـی دواهـەمین رایەڵ و قوژبنی، هەر بە سەر ئاوەکەوە بوو. جار جار چەند ماسییەک لێـی نزیـک دەبوونەوە. بەرە بەرە لە گەڵ تەڕ بوونی ملیوانی کراسەکە هێـواش هێـواش نیشـت و رۆیشتە خوارێ. لەوێـوە ئیدی لە چاوی من ون بوو.

خودا نەبێ کەس نازانێ ئـەو دوگمەیـە چۆن بـە قۆڵـی ئـەو کراسـەوە لـە نیـو ئـەو چۆمـەوە گەیشـتۆتە دەسـتی ئـەو پیاوەی دوو دار و لایلۆنەکـەی لـە گیرفاندایـە و مەحتەلی ئەوەیە ئێـمە پێـی بلێـین « بـڕۆ ». تـاکوو ئـەویش لایلۆنەکـەی بخاتـە ژێـر خۆی و هێـواش دانیشێ، بە دوو دارەکە خـۆی رادا و کەمێـک لاقـی بـەرەو حـەوا

راگرێ و راست ئەو رووداوەی من دەمهەوێ، روو بدا. بەڵام جارێ بۆ ئەو رووداوە زۆر زووە.

لە بەر ئەوەی خودا نەبێ کەس نازانێ ئەو دوگمەیە چۆن گەیشتۆتە دەستی ئەو پیاوەی دوو دار و لایلۆنەکەی پێیە، باوەڕ کردن یا نەکردن بەو بەشەی پێی دەگەین بە دەست خۆتانە.

مقەستێک لە سەرەتا و مقەستێکیش لە کۆتایی ئەو بەشە دادەنێم تاکوو ئەوانەی پێیان خۆشە نەی خوێننەوە، بتوانن بیقرتێنن.

سەید قادر هیدایەتی

بەشێك لە بەینی دوو مەقەستدا

ماسیگرێك :

زۆر خۆشحاڵم لە نێو هەموو ماسیگرەکاندا ئەو دەرفەتە بە من دراوە لە گەڵ خوێنەران بدوێم. پێم وایە بەختەوەرییەکی زۆر گەورەیە و رێوی بە پیرمەوە هاتووە.

من پیاوێکی دەستەی چوار شانەی سوورکارم. تەمەنم سی و دوو ساڵ و شەش مانگ و حەڤدە رۆژە. راست لەو مانگەدا لە دایك بووم کە ژومارە سەد و پەنجا و دووی گۆڤاری خاووخێزان لە لاپەڕەی هەفتاوچواریدا نووسیبووی «ئەوانەی لەو مانگەدا لە دایك دەبن گۆشەگیر و لە ناوخۆ دان، کەمتر سفرەی دڵیان

هەڵدەڕێژن، پێیان خۆشە گرفتەکانی خۆیان بە دەستی خۆیان بکەنەوە، زۆر هەوڵ دەدەن و سەبارەت بە داهاتوو گەش بینن.»
نێوی خۆم شتێکی دیکەیە بەڵام چونکە لە منداڵییەوە زگماک شەش قامکم هەیە شتێکی دیکەم پێ دەڵێن.
لەو دنیایەدا ئۆگریم بە جگەرەکێشان و راوە ماسییەوە هەیە.
راوە ماسی بێجگە لەوەی پووڵێکیشی تێدایە، سەرقاڵییەکی زۆر باشە بۆ من.
تولەیەکی قاوەیی هەمیشە بە دوامەوەیە و زۆرم خۆش دەوێ.
ئەوی راست بێ لەوە پێش زۆرم رق لێی بوو. وەختێک بە تووتکی بە دیاری بۆیان هێنام بۆ ئەوەی لە شەڕدا گوێچکەی نەپچڕێنن، سەوەتەیەکی شووڵم بە سەریدا کرد و هەردووک گوێچکەیم بڕی.
وەختێک لە بەر ژان و ئێشی خۆی بە قرووسکە لەتی گوێچکە بڕاوەکانی خۆی خوارد لە خۆڕا بێزم لێی هەستا و لە بەر چاوم کەوت.
تاکوو ئەو رۆژانەی پێشوو معەللیمەکەی ئارامی کوڕم، شێعرێکی بۆ داناوە و کاتێک ئارام شێعرەکەی بۆ خوێندمەوە و دواتریش بیستم ئەو شێعرە لە گۆڤارێکدا چاپ کراوە، تولە قەندیم لە لا شیرین بۆوە. لەو کاتەوە دەیەڵم لە گەڵم بێ بۆ چۆمی. لەوە پێش ئەوەندەم رق لێی بوو خودا خودام بوو شتێکی لێ بێ و لە کۆڵم بێتەوە. کاتێک دەچووم بۆ چۆمی و تۆڕم لە ئاو دەخست لەو لاڕا پەیدا دەبوو. بە دیتنی رقم هەڵدەستا و پێم وابوو تا ئەوم لە کن بێ، تۆڕەکەم ماسی پێوە نابێ.
بڕێک دوور لە من هەڵدەتوتا و منیش پەتی تۆڕەکەم بە شتێکەوە دەبەست و رەپێی دەکەوتم و هەڵم دەبڕی.
دوای ماوەیەک دیسان دەهاتەوە و لە دوور تماشای دەکردم. دەمزانی چاوەڕێیە لەو وردە ماسییانەی بە تۆڕەکەوە دەبوون و حەوام دەدانەوە نێو ئاوەکە بۆی فڕێ دەم من قەت ئەو کارەم نەدەکرد.

لەو رۆژەوە خودا ئەو شێعرەی مامۆستاکەی ئارامی بۆ کردۆتە سەبەب و خۆشم دەوێ، بێ ئەو تاقەتی راوم نییە و هەرچی وردەماسییەکی وەگیرم دەکەوێ بۆی حەوا دەدەم و ئەویش هەر لە حەوا دەیقۆزێتەوە.

جارێکیان تۆڕم تێ هاویشت و پەتم بۆ شل کردبوو هێواش هێواش لە گەڵی دەڕۆیشتم. لە پڕ توڵەقەندی دەستی کرد بە وەڕین. قەتم نەدیبوو ئاوا بە توندی دەستی لە عەرزەکە گیر کات و لاقی لە دەستی نزیک کاتەوە و سوور سوور هەڵگەڕێ و بوەڕێ.

تماشای ئەوبەری چۆمیم کرد. هیچی لێ نەبوو. راست تماشای ئاوەکەی دەکرد و دەوەڕی.

پەتی تۆڕەکەم تۆزێک توندتر کرد، دیار بوو پێوەی بووە، هێندێک کێشام زۆر قورس بوو، بەسپایی و لە سەر هەست تەکان تەکان دەمکێشا. لە سەر هەست بووم. دەترسام شتێکی بەزەڕی پێوە بووبێ توڵەقەندی هەر دەوەڕی. دوو سێ جار لە ترسان ویستم لە خێر و بێری بگەڕێم و بەرەڵای کەم. بەڵام وەختێک نزیکم کردەوە، دیتم ماسی بە سەر یەکدا کەوتوون و لەو جارانەیە بەڵێنم دابوو، بە دەستی خاڵی نەچمەوە بۆ ماڵێ.

گوێم بە وەڕینی توڵەقەندی نەبزووت. یان باشترە بڵێم وەڕینە سەیرەکەی توڵەقەندیم ئاوا لێک داوە: «ئەوە لەو شانسە دەگمەنانەیە ئەو جار رووی لە دەرکی من کردووە» توڵەقەندی هەر دەوەڕی.

وەختێک تۆڕەکەم لە خۆشیان هەڵڕشت، شتێکی بۆر وەدیار کەوت و هەڵبەزیمەوە. توڵەقەندی لێی هاتە پێشێ و نەشی دەوێرا قەپی پێدا بکات. ئەرخەیان بووم بەو کراسە کۆنە ـ کە بێجگە لە دوگمەی سەر قۆڵێکی هیچی پێوە نەمابوو ـ دەوەڕی.

وەختێک زانیم هیچ نییە گلۆڵەم کرد و فڕێم دا نێو ئاوەکە. توڵەقەندی خۆی بۆ خستە نێو چۆمی و نەیهێشت ون بێت هێنایەوە. منیش سێ چوار وردە ماسیم بۆ حەوا دا و کراسەکەم لە دەمی ئەستاندەوە و توند حەوام داوە نێو چۆمەکە. خۆی بۆ خستەوە نێو ئاوەکە و لە دڵی خۆمدا لە حەوادانەوەی پەشیمان بووم.

بەڵێنم دا ئەوجار فڕێی نەدەمەوە و هەڵیگرم بزانم چییە. بەڵام پێش ئەوەی ئەو بیگاتێ کراسەکە لە نێو چۆمەکەدا قوم بوو. تولەقەندی ماوەیەکی زۆر لە نێو ئاوەکەدا هەر هات و چۆی بوو. هەر چەندی فیتووم لێدا و بانگم کرد، نەدەهاتە دەرێ.

لەوەی کە ئەو کراسەم لە خۆڕا فڕێ داوە نێو ئاوەکە زۆر پەشیمان بووم. ناچار بۆ خۆشم بە دارێکی درێژەوە نێو ئاوەکە کەوتم، بەڵام تازە هیچم بۆ نەدەکرا.

تولەقەندی زمانی بە هاسکە هاسک دەردێنا و دەنگی وەڕینەکەی لە گەرووی دا حەپس دەکرد، بە جۆرێک کە بە حاڵە حاڵ من دەمبیست. . .

وەختێک چاوی بە من کەوت بەو دارە درێژەوە هیچم لە گەڵی پێ نەکراوە، وا دیار بوو ئەرخەیان بووە تازە نایبینێتەوە، بە چۆڕە چۆڕ هاتە دەرێ و لەو لاوە بۆی کەوت.

ماسیگرێکی دیکە :

دەزانم بۆ ئەوەی کەس لێی تێک نەچێ من قەت بە تۆڕ ماسی ناگرم ئەو «دیکە» یان بۆ من داناوە. هەرچەند ئەو «دیکە» یەم زۆر پێ خۆش نییە. چونکە من خۆم بە ماسیگر دەزانم و خۆم بە ماسیگرێکی دیکە نازانم. رەنگە ماسیگرێکی دیکە ئەو پیاوە بێ وا لە سەرووی منەوە بە تۆڕ راو دەکا. ئیشتیام لێ بێ دەتوانم فوویەکی لێ بکەم و ئەو «دیکە» یە لە پێش دەمی خۆم لابەم و ببمە ماسیگرێک.

ئاخر من زۆر بە قەوەتم. یانی ئەوەندە بەقەوەتم دەتوانم مانگێکی رەبەق تەنیا باسی بەقەوەتی خۆمتان بۆ بگێڕمەوە. دەتوانم بێ ئەوەی زۆری لە خۆم بکەم تۆڕێکی پڕپڕ لە ماسی بە قەدرای سێ تۆن راکێشم.

بەڵام بە داخەوە لەو ماوەیەی بە تۆڕ ماسیم دەگرت هیچ کات لە دوو سێ وردە ماسی زۆرتر بە تۆڕمەوە نەبوون.

بۆیە دوای رق هەستانێک تۆڕم لەت و پەت کرد و بەڵێنم دا هەتا ئەو چۆمە چۆم بێت و من ماسیگر، تۆڕی تێ نەهاوم. قەت قەت ئاوا زۆر رقم هەڵنەستاوە و ئێش بە جەرگم نەگەیشتووە.

ئەو کابرایەی گوتم لە سەرووی منەوە بە تۆڕ راو دەکا و ماسیگرێکی دیکەیە، هەمیشە توڵەیەکی قاوەیی بە دوایەوەیەتی و جگەرە بە جگەرە دادەگیرسێنێ، رۆژێک خەریکی تۆڕ تێ هاویشتن بووم هات بۆ لام. ئەوەندەی تۆڕم تێ هاویشت لە دوو سێ وردە ماسی زیاتری پێوە نەدەبوو. ئەویش هەر لەو شوێنەی من تۆڕەکەی لەدەست وەرگرتم و تێی هاویشت. دوای ماوەیەک، تۆڕ وا قورس بوو بە حاڵە حاڵ بە دوو کەس رادەکێشرا و من پێم سەیر بوو. دوای ئەو دیسان تۆڕم تێ هاویشتەوە، هەتا ئێوارێ تاریکان هەر تۆڕم بە خاڵی تێ هاویشت و بە خاڵی هێنامەوە دەرێ.

هەوا تاریکان لە داخان تۆڕم لەت و پەت کرد و سوێندم خوارد ئیدی تۆڕ بە دەستەوە نەگرم. لەو ئێوارێیەی وا قولاپم دەست داوەتێ ماسیگرێکی باشم لێ دەرهاتووە و کەیفم زۆر سازە.
تەنیا کەمێک بەو « دیکە » یە قەڵسم. ئەگەر لە هێنانە کایەی من پەشیمان نەبوایەتنەوە، ئەوەشم دەناردەوە بۆ ئەو شوێنەی لێی هاتووە. بەڵام لە بەر ئەوەی دەزانم ئەگەر ئەو کارە بکەم لەوانەیە ئاخریەکەی باش نەبێ جارێ هیچ ناڵێم.
لێیان دەگەڕێم پۆل پۆل خوێنەر بێنە سەیرم. منیش تاکوو جوان نزیک دەبنەوە قولاپ تێدەهاوم و بە تەکانێک قەشە ماسی دێنمە دەرێ، لە بەر چاوی ئەوان حەوای دەدەم بۆ عاسمان و دەیگرمەوە و دەیخەمە نێو تەلیسەکەمەوە.
وەختێک بە جوانی لێم نزیک بوونەوە یەک یەک ملیان دەگرم و سەریان لە ئاوەکە هەڵدەکێشم. شۆخی دەکەم. مەترسن، من زۆر شۆخی بازم. ئەوەندە شۆخی بازم وەختایەک جارێکیان سیمی قولاپەکەم تەکانێکی توندی خوارد، وەها تەکانێک کە تەنیا قەشەی نیو میتری دەتوانن ئاوا سیمی قولاپی من راپسکێنن. بە پەلە کێشامە دەرێ و لەو پەڕی بێ باوەڕی و سەر سووڕماندا قۆڵە کراسێکی پێوە بووو. تاکوو هێنامە دەرێ ئارەقی شین و رەشم دەردا. لە قەراخ چۆمەکە بۆی دانیشتم، ئیدی رقم هەڵنەستا و جنێوم بە عەرز و عاسمان و خاوەن کراسەکە نەدا و جارێ نیو سەعاتی تەواو تەنیا بەو دوگمەیە پێکەنیم بە قۆڵی کراسەکەوە مابۆوە.
دواییش بۆ ئەوەی وەک دڕوو بیدەمە بەر کلکی ماسیگرێکی دیکە خستمەوە نێو ئاوەکە و هەتا لە نێو ئاوەکەدا نوقم بوو، بەوە پێکەنیم چۆن بە قولاپی ماسیگرێکی دیکەوە یان بە تۆڕی ماسیگرێکی دیکەوە دەبێ، بە تەمای ئەوەی قەشەیە، لە سەر هەست، هەتا هێزی دەبێ تەکانی لێدەدا و دەیکێشێتە دەرێ. بەڵام وەختایەک دەیبینێ، لە داخان نازانێ چ بکا و چ بڵێ. سوور هەڵدەگەڕێ و کفر دەکات.
هە هە هە هە هە هە هە . . . . . .

ماسیگرێکی دیکەی دیکە :

راستە من ماسیگرم بەڵام ئەوەندەم چیرۆک خوێندۆتەوە بزانم ئێرە بۆ ئەوە نابێ نێو و شۆرەتی خۆم بڵێم و جارێ سەعاتێک بە شاخ و باڵی خۆمدا هەڵبڵێم. بڵێم لە فڵان جێگا لە دایک بووم و فڵان ساڵ هاتوومە دنیاوە و بەو جۆرە وەختی ئێوە بە زۆر شتی زیادییەوە بگرم. من باوەڕم بە چڕوپڕ گوتن هەیە و خۆشیم لە درێژدادڕی نایا. بۆیە پێم دەڵێن ماسیگرێکی دیکەی دیکە.
دەزانم لێرەدا چی پێویستە و چی نابێ بگوترێ.
دەزانم جگە لەو شتانەی بۆتان دەگێڕمەوە هەر شتێکی دیکە بڵێم زیادییە و بە کاری ئەوە نایا ئێوە گوێی بۆ راگرن.
توانایی ئەوەشم هەیە لە خۆوە بەسەرهاتەکە لە بەر یەک بکێشمەوە، بێ ئەوەی بێڵم بپچڕێ هەر کێشی دەم و کێشی دەم. بەڵام وەختایەک دەزانم لە سەرەتای ئەم بەشە مقەستێک و لە کۆتاییەکەشی مقەستێک دانراوە و خوێنەر دەتوانێ هەموو، یان هێندێک لە قسەکانی من بقرتێنێ و توورِیان هەڵدا، لە خۆوە مەجبوور نیم زاری خۆم شل کەم و بە دەستی خۆم بێ حورمەتی بە قسەکانی خۆم بکەم.
ناحەقیان نەبوو ئەوانەی گوتیان «کەمیش زۆرە».

ئـەو هاوارەیـان کاتیـّک لـیّ هەسـتا، دەیانـدیت سـەری وشـەکانیان کۆگاکۆگـا دەکەویّتە بەینی دوو دەمی مقەستەوە.

منـیش بـۆ بـەرگری لـەبێ حورمـەتی و کوژرانـی بـە لیـّشاوی قسـەکانم وەهایـان دەنووسمەوە، ملیان ئەوەنـدە ئەسـتوور بیـّت، بتـوانن خۆیـان لەبەرامبـەری هـەزاران مقەستدا راگرن :

« ئەمن ماسیگریـّکی دیکـەی دیکـەم. جاریـّکیان نیـّو زگـی ماسییەکم دەردیـّنا. شتیّکم وەبەر دەست هـات. بـۆ ئانیـّک لـە دڵـی دام، دورِو گـەوهـەرە. کاتیـّک شوتمەوە دوگمەیەک بوو.

تەواوی وڵـاتم گیّرِا هیچ کەس تمەنیّکی پیّ نەدام. لە ماڵیّ لەسەر تـاقەیـەکم دانـابوو. منداڵەکان دەستیان دابوویە.

یەکیان بردبووی خستبوویە ژێـر زمانی و شیّـر و خەتی پیّـوە کردبـوو. وەختیـّک هیـّندەی لە هاواڵەکانی بردبۆوە و رووتـی کردبـوون، بـە شـۆخی گوتبـووی جگـی گورگم پیّیە. لە گـەڵی بـە شـەرِ هـاتبوون و دەسـتیان لـە تینتینۆکـەی نـابوو. ئەویش ناچار دوگمەکەی دەردابۆ دەریّ. یەکیّک لەو منداڵـانە دەستی دەداتیّ و هەڵدیّـتەوە بۆ ماڵیّ.»

. . . .

ئێمە لێرەوە وای دادەنێین ئەو منداڵەی لە ئاخرەوە دوگمەکە هەڵدەگرێ و هەڵدێتەوە بۆ ماڵێ، کوڕی ئەو پیاوەیە لە جێگا بەستەڵەک و ئەستەمەکە راوەستاوە و دوو دار و لایلۆنێکی لە گیرفاندایە و مەحتەلە پێی بلێین «برۆ».

ئەلفەکان دەکەونە خوارێ

گوتنی «برۆ» بە پیاوێک کە نزیکی حەفتا ساڵ تەمەنیەتی و ریشی وەک چۆڕی شیر وایە و گۆچانەکەی دەستی وە پشتی زۆر کەس کەوتووە، زۆر ئاسان نییە.
پیاوێک کە وەختایەک لە پەستا و بێ وچان مژی لە جگەرەکەی دەدا و ئەوەندەی دووکەڵ لە دەوروبەری خۆی کۆ دەکردەوە، شین و رەش هەڵگەڕانی سەر و چاوی نەدەبیندرا، هەموو دەیانزانی لەو کاتەدا نابێ بیدوێنن. پیاوێک کە دەست راداشتن و برۆ هەڵتەکاندنێکی بڕیە و حوکمێک بوو.

راوەستان لە دوای وەها پیاوێک و گوتنی «بڕۆ» بە کەسێک کە کەیخودای ناوچەیەکە و شەڕ و کێشە و ناکۆکی و دوژمنایەتی ئەو ناوچەیە بەو نەبێ ناکوژێتەوە، هەمیشە لە نێو بژی کردن و سولح و سەڵاحەت دایە، قەتڵ و کوشت و کوشتار دەبڕێنێتەوە و قسەی وەک ئایەت بڕشتی هەیە،زۆر چەتوونە و لەوانەیە کاری من نەبێ.

پیاوێک کە ژن و پیاو و گەورە و بچووک شەرمیان لێ دەکرد. لە هەر مەجلیسێک دانیشتبایە ئەحەدی خودا وستەی نەدەکرد و تەنانەت ریش سپییەکانیش لە وەتاغیدا بە چۆکەوە دادەنیشتن.

جارێکیان کابرایەک لە قسەیدا قسەی کردەوە و جوابە جەنگی کرد، تەواوی خەڵکی یەک دەست لە زەینی خۆیاندا تف و نەحلەتیان کرد، ورد و درشت شەش مانگی رەبەق، هیچ کەس قسەی لە گەڵ نەکرد. دەچووە هەر جێگایەک لەرێوە چۆڵیان دەکرد، رووی دەکردە هەر کەسێک رووی لێ وەردەگێڕا، لە ئاخریدا مەجبوور بوو بارگە و بنەی تێک بنێ و لەو ناوچەیە کۆچ بکات و بۆ ئەبەد ئەوێ بە جێ بێڵێ.

چیرۆک هەڵگرتنەوە لە پیاوێک کە قەت نەیدەهێشت عەکسی بکێشن، هەمیشە بۆ خۆی سەر و ردێنی خۆی چاک دەکرد و نەیدەهێشت مقەستی کەس لە مووی سەری بدرێ و کەس دەستی وەپشت سەری بکەوێ هەر وا بە زار خۆشە.

پیاوێک کە کەس نەیدەتوانی چاو لە چاوی ببڕێ و تماشای هەر کەسی دەکرد مەجبوور بوو چاوی داخات.

قاقای نەدەکێشا و کەسێکی زیندوو نەبوو بڵێ من فڵانە کات و لە فڵانە جێگا ددانیم دیتووە. هەمیشە بزەیەکی لە سەر لێو بوو و تەنیا بە زەردەخەنەیەکی ئەو مەجلیس دەگەشاوە.

راوەستان لە دوای وەها پیاوێک لە جێگایەکی خلیسک و ئەستەم، دەنگ هەڵێنان و گوتنی وشەی فەرمانی «بڕۆ» هەر وا بە دەم خۆشە.

هەر کات دەچووە شوێنێک بە حاڵ سڵاوێکی دەکرد و بێ ئەوەی بزانێ کێ لە بەری هەڵدەستێ و کێ هەڵناستێ، دەچووە لای سەرەوە و گۆچانەکەی لە پشت خۆیەوە بە دیوارەکەوە هەڵدەپەسارد و دادەنیشت.
کەم قسە بوو. بەڵام هەموو بڕوایان وا بوو هەر قسەیەک دوای ماوەیەک فکر کردنەوە لە زاری ئەو دێتە دەرێ و بە باوەڕی ئەوان قسەکانی هیچی ئاسایی نەبوون.
کەس نەبوو سوێند بخوا سوێندی لەو بیستووە یان درۆ و لاڕێ رۆیشتن و خراپ نێو بژی کردنی پێوە دیتووە. تەواوی خەڵکی دۆعایان بۆ درێژ بوونی تەمەنی دەکرد و فکریان لە رۆژانی دوای مەرگی ئەو دەکردەوە: کێ بێ و شەڕ و ناخۆشی و دوژمنایەتی و دەمەقاڵە و چی و چی دیکە بکوژێنێتەوە.
بۆیە ناچارم زۆر بە رێز و حورمەتەوە لە پێشدا سڵاو بکەم، دوایی ئیزنی لێ وەرگرم بچمە نزیکییەوە و وا پیشان بدەم قەت ددانیم نەدیتوە، قەت دەستم لە مووی سەری نەدراوە و قەت ئاوا لێی نزیک نەبوومەتەوە. دەبوو وا پیشان بدەم ئەلعانیش بە ئیزنی خۆی لێی نزیک بوومەتەوە حازر نیم و گەورەیی ئەویش ئەو دەرەتانە بە من نادات چاو لە چاوی ببڕم و لە روویدا راوەستم.

ناچار بووم دەنگی خۆم تەواو کز کەم و بە لارە ملییەوە هەر دووک دەستم راگرم و ئەو وشە نالەبارەی پێشتر لە زەینمدا بوو بیڵێم، بیگۆڕم و بەو پەڕی رێزەوە بڵێم: ((فەرموو)).
پێش ئەوەی لایلۆنەکەی لە گیرفانی دەربێنێ، چاوێکی بە دەورووبەری خۆیدا گێڕا و تماشایەکی ئاسمانی کرد و هەناسەیەکی هەڵکێشا. من وام پیشان دا نازانم لەو کاتەدا هەست دەکا دوو دەست دڵی هەڵدەگلۆفن.
دەبوو وا بنوێنم ئاگایەکم لەوە نییە ئەو، دوو دڵە لە رۆیشتن و نەڕۆیشتن. وام پیشان دا نازانم دڵی خەبەری داوە رووداوێکی سەیر ـ ئەو رووداوەی لە مێژە، ئێمە چاوەڕێین ـ روو دەدا.

دەبوو وا بنوێنم نازانم ئەو هەناسەیەی بۆ ئەوە بوو شتێک لە دەروونەوە پێی گوتووە دوای ئەو رووداوەی قەرارە روو بدا، ئیدی ئەو دەوروبەرە، ئەو دەوروبەرە نامێنێ و ئەو ئاسمانە، ئەو ئاسمانە نامێنێ و وام نواند.

وام پیشان دا نازانم بۆ ئەو پێی خۆشە پتر راوەستێ و تماشای دەوروبەر و ئاسمان بکات.

دەبوو وا بنوێنم نازانم گەورەترین پیاوی ئەو ناوچەیە ئەلعان لە دڵیدا هەست بە چکۆلە بوون و زەبوون بوون و پەژارەیەکی وا دەکات، بۆ ئەوە نابێ لە لای کەس بیدرکێنێ.

وام پیشان دا نازانم گەورە پیاوێک کە کەس نەیدەتوانی لە روویدا راوەستێ و چاو لە چاوی ببڕێ ئەلعان لە دەروونەوە تکا دەکات، دەست بەرداری بم و بیێم بڕۆم. تاکوو ئەو جارێ نەڕوا و بیخاتە وەختێکی دیکە.

بەڵام نەیدەخستە رووی خۆی و وای دەنواند هیچی ئەوانە، وا نین. منیش ئەوەم زۆر پێ خۆش بوو ئەو، ئەوەندە خۆڕاگر بوو، رووخانی دەروونی نەدەخستە خۆی. چونکە ئەگەر وە دیاری خستبایە دیسان رووداوەکە ئەوەندەی دیکەش وە دوا دەکەوتەوە.

خودا دەیزانی ئایا جارێکی دیکە هەلێکی وا هەڵدەکەوتەوە یان نا؟ نەمدەتوانی لەوە زیاتر راوەستم و ئەو رووداوە روو نەدا یان وەدوا کەوێ. چونکە تا ئەو رووداوە روو نەدا رووداوەکانی دیکە ناتوانن روو بدەن.

ئەو ساتەش راست وەختی خۆی بوو، راوەستان لەوە زیاتر بەو تۆف و بەند و سەرمایە، کەسیرەی دەکردین.

دیسان دەنگی خۆم کز کرد و بەو پەڕی ریز و حورمەتەوە هەردووک دەستم راداشت و گوتم: «قوربان! تکایە فەرمووو!!»

بۆ ئەوەی ساتێکی دیکە ئەو رووداوە وە دوا کەوێ، گۆچانەکەی سێ چوار جار هەڵسووڕاند و یەک بە خۆی حەوای دا، گۆچان هەتا لە چاو ون بوو هەر بە ئاسمانەوە بوو. من نەمدیت بکەوێتە عەرزی و لە دڵی خۆمدا گوتم «رەنگە زۆر دوورتر بکەوێتەوە سەر عەرزی».

دەبوو وا پیشان بدەم ئەو کارانە هەموو لە جێگای خۆیدان و هەموو شتێک وەک جاران ئاساییە و هەر واشم کرد.
لایلۆنەکەی لە گیرفانی دەرهێنا، لە سەر بەفرەکەی دانا و دوو دارەکەی بە دەستەوە گرت، هێواش لە سەر لایلۆنەکە دانیشت و خۆی بەرەو پێش رادا و لاقی بەرەو حەوا هەڵێنا.
لەو لاق بەرەو حەوا هەڵێنانەدا راست ئەوەی ئێمە دەمانگوت رووی دا: دوگمەکە لە گیرفانی خزی و کەوتە خوارێ . . .
وەختێک لە ماڵێ دەستی لە گیرفانی دا و دوگمەکەی وەبەر دەست نەهات مچورکێک بوومەلەرزەی خستە گیانی.
ئێوە لە ئێستاوە لە زەینتاندا هێڵێک نیشانەی سەرسوڕمان بە دوای یەکتردا ریز کەن، بە جۆرێک درێژەکەیان یەک کیلۆمیتر بێ. لێرەدا ئەو دەرەتانە نییە کیلۆمیترێک نیشانەی سەرسوڕمان بە دوای یەکتردا دابندرێن،دەنا کیلۆمیترێک نیشانەی سەر سووڕمان زۆر سەیرە. کیلۆمیترێک ئەلفێک و نوختەیەک لە ژێری!
بێتوو بۆ خۆشم بە پەنایدا تێپەڕم هێندەم پێ سەیر دەبێ سەرم سووڕ دەمێنێ و دەچمەوە سەرەتای خەت.
دوای ئەوەی لەرز و یاو گرتی تەواوی گیانی وە ئیش کەوت و لێی بوو بە نەخۆشییەکی گران.
ئەگەر پێشتر رام نەگەیاندبایە زۆر لەوانە بوو ئەو خەبەرەتان بێ حەد پێ سەیر بێ، یانی ئەوەندەتان پێ سەیر بێ بۆ هەمیشە سەرتان هەر سووڕ بمێنێ.
بەڵام بەوە باش بوو پێشتر پێم راگەیاندن لە زەینتاندا ریزێکی یەک کیلۆمیتری نیشانەی سەیرمان و سەر سوڕمان دانێن شتێک کە لە عومرتاندا لە هیچ نووسراوەیەکدا نەتاندیبێ و نەشیبینن.
ئەو نەخۆشییەی وەها لێ پیس کرد دەبوو ـ حەتمەن دەبوو ـ بیبەستنەوە و هیچ کەس نەیدەوێرا لێی نزیک بێتەوە، لە دوورەوە نان و ئاویان بۆ حەوا دەدا.

لە بەر نەشکاندنی حورمەتی ئەو پیاوە بە ناوبانگە ناڵێم چۆن دەچووە سەر ئاودەست، لەو وەختەدا چی دەکرد و دوایی ئەگەر دەهاتە دەرێ هەتا دەستیان دەبەستەوە چی دەکرد و چی دەگوت؟

ئەو قسانەش ناگێڕمەوە دوای تێرخواردن رووی لە بن میچ دەکرد و هەتا خەوی لێ دەکەوت هەر دەیگوت و دەیگوتنەوە.

ئەوەش ناگێڕمەوە وەختێک لە دیوی دوکتور دەستیان کردەوە بۆ ماوەیەک بە لەرزەلەرز راوەستا و دوایی ئیزنی لە دوکتور وەرگرت بچێتە بەر پەنجێرەکە، چی کرد و چی گوت؟

حازر نیم یەک وشەشی بگێڕمەوە، ئەو وەختانەی گۆچانەکەی وەبیر دەکەوتەوە چی دەکرد بە گۆچان و پێوەی دەڕۆیشت و جنێوی بە کێ دەدا و تفی لە چی دەکرد و دەستی بۆ کوێی دەبرد؟

حازر نیم بۆتان بگێڕمەوە وەختایەک ریش سپی و پیاوە ماقووڵەکان لە سەرانسەری وڵاتەوە دەهاتن بۆ لای، چی دەکرد؟ ئەوانەی دەیان دیت دەستیان بە چاویانەوە دەگرت و سەریان دادەنەواند و هەر ئەوەندەیان پێ دەکرا بپاڕێنەوە:

ئەلفێک و نوختەیەک لە ژێری! ئەلفێک و نوختەیەک لە ژێری! ئەلفێک و نوختەیەک لە ژێری!

ئەو ئەلفە بێ ئەوەی پاڵی بە شتێکەوە دابێ یان شتێکی وەبەر درابێ یان کەوتبێتە سەر نوختەکە چۆن لە خۆڕا لە حەوادا راوەستاوە؟؟!

هێندەم پێ سەیر دەبێ و سەرم سوور دەمێنێ، لاتراسکە دەبەستم و دەکەوم بە سەریدا. ئەلفەکە دەکەوێتە خوارێ دەمێنێتەوە یەک نوختە.

/ دەنگی نوختە

گەورە نووسینی باپیرە گەورە

باپیرە گەورەی جان ـ ئەو جانەی تا ئێستا نێوی نەهاتووە و لە بەشەکانی دواییدا زۆرتر دێتە کایەوە ـ ئەو باپیرە گەورەیەی سەر جەللەی هەموو جانەکان دەگاتەوە بەو و نێوەکەی لە شەجەرەنامەی پنەماڵەکەیاندا لە سەرووی هەموویانەوە بە خەتێکی درشت نووسراوە، تفەنگێکی چۆلەکە کوژی بە دیاری بۆ دەنێرن.

یەکەم ڕۆژ زۆر بە دڵخۆشییەوە دەچێت بۆ چۆلەکە کوشتن. تاکوو ئێوارێ لە پتوونی تفەنگ ڕاست دەکاتەوە و قۆنداخەکەی بە شانییەوە دەنێ و چاوێکی دەقوچێنێ و سیرەی لێ دەگرێ و قامک بە پەلەپیتکەدا دێنێ کەچی هیچی بۆ نائەنگێودرێ.

دووهەم ڕۆژ ...

سێهەم ڕۆژ ...

چوارەم ڕۆژ ...

پێنجەم ڕۆژ ...

وەختێک دایکی پێی دەڵێ راو بە شانسە و تۆ بە منداڵیش شانست لە تەپکەنانەوە نەبووە، رقی هەڵدەستێ و هیچ بن دارێک نامێنێ گوللەی تێدا بە فیڕۆ نەدات. هیچ پەنا و پەسێوێک نامێنێ خۆی تێدا حەشار نەدات و هیچ جێگایەک نامێنێ گوللەی تفەنگی چۆلەکە کوژی ئەوی لێ نەکەوێ. هیچ دار چرابرق و سەر گوێسوانە و سیمی بەرق و تەلەیفون و ئانتێنی تەلەفزیۆن و تەنافی لیباس و سەر دیوار و بن دیوارێک نامێنێ هەزاران جار چۆلەکە بە تەقەی تفەنگی ئەو هەڵنەفڕێ تەنانەت هیچ چۆلەکەیەک نامێنێ سەدان کەڕەت بە تەقەی تفەنگی ئەو هەڵنەفڕیبێ.

تاکوو وای لێ دێ چۆلەکەکان سڵی لێ ناکەن و وەک پێشوو زوو لە بەری هەڵنافڕن. کار بە شوێنێک دەگات پێنج شەش گوللە لە چۆلەکەیەک هەڵدەکا، هەر نایگرێ، چۆلەکەش لە جێی خۆی چرکە ناکات.

بەو کارە وەها رقی هەڵدەستێ و وەها شوێنی چۆلەکەکان دەکەوێ و جنێو دەدا، هەموو خەڵکی بە جۆرێک تماشای دەکەن.

بە تەمای ئەوەی ئاخری چۆلەکەیەک بکوژێ و ئەگەر ئەو تەلیسمە بشکێنێ بۆ خۆی دەزانێ چ دەکات.

دیسان تفەنگی راست دەکردەوە و قۆنداخەکەی بە شانیەوە دەنا و چاوێکی دەقووچاندەوە و تەپەی لە تفەنگ هەڵدەستاندەوە: چۆلەکە سووکە قنەیەکی دەکرد و گوللە کەس نازانێ لە کوێ دەکەوت و چی لێ دەهات.

بۆ ئەوەی خۆی لەو جۆرێک تماشا کردنانەی خەڵک بشارێتەوە، هەموو رۆژێک دەچووە قەراغ شاری و لە نێو باغێکدا، بە دەردی بۆخۆی دەیگوت « خەریکی چۆلەکە کوشتن دەبوو » .

رۆژێک لەو رۆژانە چۆلەکەیەک ئەوەندەی لێ نزیک دەبێ کە قۆنداخی تفەنگی بۆ لە شانی توند دەکات، سیرەی بۆ دەگرێ و قامکی لە سەر پەلەپیتکە دادەنێ، برێک راست و رێکی دەکات و لە دڵی خۆیدا راست لە سەر دڵی رادەگرێ. پێش ئەوەی قامک بە پەلەپیتکەدا بنێ لە خۆڕا لاقی دەخزێ و دەکەوێ. وەختێک هەڵدەستێتەوە خۆی بتەکێنێ، چاوی بە دوگمەیەک دەکەوێ. بە پەلە دوگمەکە دەخاتە گیرفانی و تفەنگەکەی هەڵدەگرێتەوە. چۆلەکە هەر لە جێگای خۆی دەبێ، دیسان سیرەی لێ دەگرێ، لە گەڵ تەقەی تفەنگ چۆلەکە لە حاند خۆی دەکەوێتە خوارێ.

بۆ خۆی باوەڕی وا بوو هەر بە تەقەی گوللەکە دڵی تۆقیوە، شتێک بە دڵیدا هات و دوگمەکەی دەرهێنا و ماچی کرد.

دەگێڕمەوە: ئەو جار هیچ چۆلەکەیەکی لە هیچ جێگایەک نەدەبوارد. وای لێ هاتبوو لە مەودای زۆر دووریشەوە دەیئەنگاوتن.

بۆ خۆی هەر پێی وابوو لە گەڵ تەقەی تفەنگەکە بەر دەبنەوە، ئەوەی لە لای کەس نەدرکاند.

رۆژی دەیان جار دوگمەکەی دەردەهێنا و تماشای دەکرد. لەوەی توانیبووی ئابڕووی خۆی بکڕێتەوە زۆر شاد و بەکەیف بوو. هەمووجارێک سینگی دەردەپەڕاند و تفەنگی لە سەر نەڕڕەی شانی دادەنا، ئەوەندەی پێ نەدەچوو بە کۆڵێک چۆلەکەی کوژراوەوە دەگەڕاوە.

وای لێ هاتبوو بە دەستێک تفەنگی رادەگرت و لە حەواوە چۆلەکەی بەر دەدانەوە . . .

وەسیەتی بۆ کوڕەکەی کرد چاک ئاگای لەو دوگمەیە بێت.

/ دەنگی نوختە

سەید قادر هیدایەتی

شێعرێک تا پەرپەرۆچکەی ئاسمان

ئەو بە پێچەوانەی بابی رقی لە راو دەبێ، بە تایبەت راوە چۆلەکە.
لە سالڕۆژی مەرگی بابی دا لە نێو سالنامەکەیدا نووسیبووی:
« لە پارەکە ئەو دەمانەوە چۆلەکەکان دەوێرن لە سەر دارچرا برق و دیوارەکان بنیشنەوە و سەربانەو سەربان بکەن.»
تەنیا شتێک لە ناخەوە ئاخی بۆ هەلکێشاوە تێیدا شارەزا بێ، شەڕە شێعر و شەڕە فڕ دەبێ. بەلام هەڕەی لە پڕەی ناکا و دایمە هەر دەبەزێ و دەبەزێ.
وا دیارە ـ بەو نووسراوانەی لە دوای بە جێ ماون و هێندێکیان پارێزراون ـ جارێکی لە قاوەخانەیەک پتر لە سەد کەسی لێ دەبێ وەها دەبەزێ تەواوی دانیشتوان لێی لە قاقای پێکەنین دەدەن و لەو شەوەوە دەبێتە گالتەجاڕی خەلکی.
لە لاپەڕەی رۆژی جومعەی چاردەی سەرماوەزدا دەنووسێ: « بەیانی ئەو شەوەی خێزانم دوگمەکەی بۆ لە کراسە سورمەییەکەم دابوو، هەرچی دەمگوت کێش و

هەوایەکی تایبەتی هەبوو. ئەو وەختە نەمدەزانی هی چییە. یانی دەمزانی بەڵام ئەرخەیان نەبووم. هەرچییەک بێت کەیفم زۆر ساز بوو.»
بە پێی بیرەوەرییەکانی، هەل لە کیس نادات و دیسان روو دەکاتەوە قاوەخانەکان. ئەو جار پێیان دادێ، هەر شەوەی سێ چوارێک دەبەزێنێ. تەنانەت وای لێ دێ بۆ خۆی بانگێشتن لە شایەر و خۆبێژەکان دەکات و یەک لە دوای یەک بە گوتەی خۆی کە نووسیویەتی: « وەک گوڵە بەڕۆژە سەرم هەڵدەبڕین.».
بە ناوبانگترین و گەورەترین شایەری وڵاتی بۆ دێنن. نێوی ئەو شایەرەی لە دوو سێ جێگا نووسیوە بەڵام وا دیارە دوایی لە بەر هەر شتێک بێت وای پێ خۆش بووە کوێری کاتەوە، بە داخەوە وای رەش کردۆتەوە بە هیچ بارێک ناخوێندرێتەوە.
خەڵکێکی بێ ئەژمار کۆ دەبێتەوە و مەجلیسیان بۆ دەگیرێ. شایەرە گەورە لە سەر خۆڕایی نایکا و « حەوسەلەی جەفەنگیشی » نییە. لە سەر پووڵ و زێڕ و زێویش نایکات.
بەو قسەیەی هەموو دانیشتوان دەکەونە سرتە سرت و بە گوێی یەکتردا چپاندن . . .

« شایەرە گەورە دەست پێ دەکات.
سریوە نایە، ئەوانەی مژیان لە قلیانەکانیان داوە فریا ناکەون تەواو قووتی دەن، لەگەروویاندا رایدەگرن. سەدان نیوەچا لە ئیستیکانەکاندا ماوەتەوە، سەدان کەس چاویان بە مۆلەق وێستاوە.
شایەر پازدە دەقیقە بێ وچان زاری ناوەستێ و ئەوی دەیڵێ نایڵێتەوە.»

وەختێـک دوای پازدە دەقیقە رادەوەستێ،
ئێـــوە لـــە جیاتـــی عالەمەکـــەی ئـــەو وەختـــە چەپـــڵەیەکی دوور و درێـــــــــــــــــــــــــــــژی بـە ئەنـدازەی پـازدە کیلـۆمیتر بـۆ لێـدەن.
دوایی ئەو دەست پێ دەکـات. لـەوەی لـە مـاوەی شێعرخوێـندنەوەکەیدا هەسـتی خەڵکی چۆن بـووە هیچی نەنووسـیوە. تـەنیا نووسـیویەتی: « وەختایـەک دوای نیـو سەعات راوەستام، بە هیوای ئەوەی دوای ئیستێـک دەست پێ بکەمەوە، سێ یەکی خەڵکەکە زاریان وا داپچڕی بە حاڵە حاڵ بۆیـان چـۆوە جـێ و شـایەرە گـەورە بـێ هۆش کەوت.»
دوایی ئەو دەچێـتە سەری و بە شێـعر پێـیدا هەڵـدەڵێ. ئەگـەر بێـهۆش نەکەوتبایـە سـەری بچووبایەتـە پەڕپـەرۆچکەی ئاسمـان هـەر لێـم دەسـتاند. بـەڵام بـە خـەڵکی دەبەخشێ.
بە پێـی نووسراوەکانی لە دوای ئەو رووداوەوە هیچ کەس نەیوێـراوە شـەڕە شێـعر، یان شەڕە فڕی لە گەڵ بکات. ئەویش ناچـار چـیرۆک و بەسـەرهاتەکانی بـە شێـعر هۆنیوەتەوە. لە کۆتایی تەمەنیدا بۆ کوڕەکەی نووسیوە ئەو دوگمەیە باش بپارێـزێ.

/ دەنگی نوختە

سەید قادر هیدایەتی

گرتنی ساتەکان بە قولاپ

لە پێشدا ئەوە بڵێم ئەو بەشە لە بەینی دوو قولاپدا دەگێڕمەوە. پێش ئەوەی دەست پێ بکەین هەر لە سەرەتاوە قولاپێکیان دادەنێم و با جارێ ئەوی دیکەیانم پێ بێ.

[ئەو ئەوەندەی لە بابیەوە پێ بڕابوو بتوانێ بە ئیشتیای خۆی لێی راکێشێ و چی پێ خۆش بێ بیکات.
کاری سەیر سەیری دەکرد.
جارێکیان ئەسپی زین کرد و دوو تاجی وە دوای خۆی دا و رۆیشت بۆ راو. رۆیشت رۆیشت تاکوو گەیشت بە بێشەیەک. لەوێ تاجییەکانی لە دەوروبەری کۆلکە دارێکی پیر دەهاتن و دەچوون. ئەو گوێی پێ نەدا و رێگەی خۆی درێژە پێ دا. وەختێک زانی تاجییەکان لە گەڵی نەهاتوون رێگەی رۆیشتووی گەڕاوە.
لە دوور چاوی پێیان کەوت، بە دەوروبەری ئەو کۆلکە دارەوە مڵ و مۆیان بوو. شادی لە دڵ گەڕا و خۆی کرد بە قوربانی تاجییەکانی.
لە ئەسپەکەی دابەزی و بە دارێکەوە بەستییەوە و بە پەلە هات بچێ بزانێ «چی لێیە؟». کوت و پڕ کەوتە نێو قوڵکێک.

[ئەو قوڵکە، قووڵاییەکە لە بەر ئەو کەسانەی گێڕانەوەی هێڵی و بێ کەند و کۆسپیان پێ ناخۆشە]

لە گەڵ کەوتنە خوارێی، دنیا لە بەر چاوی تاریک بوو، سەری قوڵکەکە نراوە. پێش ئەوەی هەر جۆرە حەول و تەقەللا و داد و هاوارێک بکات، هەر دووک

دەست و هەر دووکێ چاو و هەر دووکێ گوێ و زاریان بەست. تەنیا ئەوەندەی دەزانی بەرەو شوێنێکی دەبەن.
ئەوەندە ترسابوو نەتوانێ ئەوە بزانێ « روح لە سەر کونە لوتییەتی و جوان دیارە فڕکە فڕکییەتی. ئەوە یەکێکێ لەو ساتە دەگمەنانەیە بۆ روح هەڵدەکەوێ پشوویەکێ بدات».
دوای ماوەیەکێ بە هەر شتێکدا بێت زانی دەرێ نییە و ژوورێیە. بە هەر شتێکدا بێت زانی گیان لەبەری لێیە.
فکری بۆ هەموو دێو و درنج و بنیادەم خۆرێکێ دەچوو بەڵام فکری بۆ ئەوە نەدەچوو ئەو جێگایە وەها بێت کە دوای کردنەوەی چاوی، دیتی.
دوای ئەوەی چاو و گوێ و دەست و زاریان کردەوە، بۆ ئەوەی زۆرتر خۆی فەقیر حاڵ و بەستەزمان نیشان بدات، پتر لەوەی پێویست بوو چاوی هەڵگلۆفی.
وەختایەکێ هیچ شتێکێ گازی لێ نەگرت و قووتی نەدا و نەیخوارد و ئازاری نەدا، تەنانەت هیچ شتێکێ و هیچ کەسێکێ پێی نەگوت و لێی نەپرسی، وردە وردە بەرچاوی روون بۆوە.
خۆی لە نێوەڕاستی هۆڵێکی دوور و درێـــــــــــژدا دیت. دەوران دەور بە قەراغ دیواری هۆڵەکەوە میز و سەندەڵی چندرابوون. هەر میز و سەندەڵییەکێ کەسێکی لە سەر بوو کە لەپتونی کتێبێکی دەخوێندەوە.
فکری بۆ هەموو شتێکێ دەچوو بەڵام فکری بۆ ئەوە نەدەچوو کە دوای سەعاتێکی دیکە بۆی روون بۆوە ئەو کەسانە بۆ لەوێن و خەریکی چین؟
هۆڵەکە لە بن دیوارەکانییەوە دەوران دەور تاکوو بن میچ قەفەسە بوون، قەفەسەکان هەموو لە کتێب ئاخنرا بوون.
تەنیا جێگای درگایەکی چکۆلە خاڵی بوو.
لە بن میچ بە نێوانی چەند میتر پەنجێرەیەکێ کە رۆشنایی لێوە دیار بوو، کرابۆوە.
کەس کاری بە سەر کەسەوە نەبوو. هەموو بێ وچان دەیان خوێندەوە.
چاوەڕوان بوو کەسێکێ بێت بە لایەوە، کەسێکێ دەستووری پێ بدات. کەسێکێ یەخەی کراسەکەی بگرێ و هەڵی بستێنێتە پێ و لەو درگا چکۆلەوە بیبات.

دوای ئەوەی ماوەیەکی زۆر هیچ شتێک رووی نەدا و کەسیش کاری پێی نەبوو، هەستا بەرەو درگاکە وەرِێ کەوت.
لە هەر هەنگاوێکدا چاوەڕوان بوو بیگێڕنەوە دواوە، وە بەر زللەی بدەن، لە هەر ساتێکدا بە هیوا بوو قاقایەکی بڵحانە لە جێی خۆی ویشکی کات.
بە تەمای ئەوەی دوای کردنەوەی ئەو درگایە کەس نەبێ رێی پێ بگرێ و هەمووی بەسەرهاتەکە وەک خەونێک دوایی پێ بێ و لە دەست ئەو مۆتەیەی سواری شان و ملی بووە، رزگاری بێت، دەستگرەی درگاکەی داگرت و کردیەوە:
هۆڵێکی دوور و درێـــــــــــــژ، کەسی تێدا نەبوو. لە سەری ئەو سەرەوە درگایەکی لێ بوو بە پەلە بەرەو درگاکە رۆیشت و درگای کردەوە.
کچێک لە شازادە نەبێ لە هیچ کەسێکی دیکە نەدەچوو، لە سەر تەختێکی مەخمەر پاڵی دابۆوە، میزێکی لە بەر دەم بوو، لە سەر میزەکە چایەکی تازە دیەم، کەشەفێک میوەی بە ریز چندراو داندرابوون. چاوی ئینسان بێ ئیختیار بە دیوارەکانییەوە لە دووی تابلۆی نەققاشی و شتی گران بایی و سەیر دەگەڕا. بەڵام جگە لە عەکسی شازادەیەک بە سواری ئەسپەوە سیرەی تفەنگی لە مراوییە کێوییەک گرتبوو، هیچ نەدەبیندرا.
هەموو ئەوانە من دەیانڵێم نەوەک ئەو، چونکە ئەو، ئەو دەنگە زیاتر لەوە ترساندبووی ئاوا بە وردی شتەکان ببینێ.
ئەو تەنیا ئەوەندەی دیت کوڕێک و کچێک لەو وەتاغە دان و هات ئەوەی بە زەیندا بێت: « پێش چوونە ژووریی ئەو، ئەو کوڕە شتێکی بۆ کچەکە دەگێڕاوە و بە تەقەی درگاکە راوەستاوە» بەڵام دەنگەکە ئەوەشی لە بیر بردەوە.
ئەو دەنگە تووڕەیە لە هی هیچیان نەدەچوو: «راوەستە».
لە پشتەوە ملیان گرت و بردیانە دەرێ.
«کێ گوتی بێیە ئێرە؟»
هیچ وڵامێکی نەبوو.
بردیانە وەتاغێک. فکری کردەوە ئەو کابرایەی دانیشتووە و جگەرە دەکێشێ ئەلعان دەستوور دەدات بێن لێی دەن و سەری بڕنو . . .

دەستی راداشت دانیشێ، دانیشت. درگا کراوە، کەسێک کەشەفێک چایی و شیرینی دانا و رۆیشتە دەرێ.

کابرا دوای ئەوەی بە وردی بۆی گێڕاوە ئێرە کوێیە و کوێ نییە و هی کێیە گوتی: « ئەلعان دەچی کتێبێک هەڵدەگری تا ئاخر دەیخوێنییەوە. کارت بە کەس نابێ و کەسیش کاری بە تۆ نابێ. کاتێک کتێبەکەت خوێندەوە خۆت ساز دەکەی دەتبەن بۆ لای شازادە خانم. لەوێ بۆی دەگێڕیەوە. ئەگەر ئەو کەیفی بە چیرۆکەکە ساز بوو و پێی خۆش بوو، ئازاد دەکرێی. دەنا سەر لەنوێ کتێبێکی دیکە دەست دەدەیەی و دەیخوێنییەوە. تا ئاخری بە داستانێک دەگەی شازادە کەیفی پێی ساز بێ ».

چونکە من دەزانم شازادە کەیفی بە هیچکام لەو چیرۆکانەی ئەو دەیخوێنێتەوە ساز نابێ، هەڵبەت ئەوەش بڵێم ئەو کارەی شازادەخانم جۆرێک فێڵە. هەر ئەو کات بۆ هەوەڵ جار درگاکەی کردەوە و چاوی پێی کەوت، شازادە لە دڵی خۆیدا ئەو پیلانەی بۆ دانا کە هیچ کام لە چیرۆکەکانی ئەوی پێ خۆش نەبێ و هەر بیهێڵێتەوە و بیهێڵێتەوە.

بۆ ئەوەی گیرۆدەی ئەوینی شازادە نەبێ و وە دوامان نەخات، ناچارم قولاپەکەم دەرهێنم و بە پەتێکییەوە کەم و رایهێڵمە خوارێ ئەویش توند دەستی لێ گیر دەکات و هەڵی دەکێشمە سەرێ.

ئەو قوڵکەیە ـ رەنگبێی ناوێ ـ زۆر کەسی تێ کەوتووە و زۆر کەسی دیکەشی تێدەکەوێ. من ئەو قولاپە هەر لێرەدا،دادەنێم، تاکوو گیرکراوەکانی پێ بێننەوە دەرێ، خێری دایک و بابم.]

وەختێک نەجاتی بوو و رۆیشتەوە بۆ ماڵێ. لەو کاتەوە تاکوو ئاخری تەمەنی ئەو دوگمەیەی لە بەر چاو شیرین بوو.

زۆر جـاران دەیگێـڕاوە وەختێـك دەسـتی لـەو دوگمەیـە دراوە ئـەو قولاپـە لـە غەیبەوە هاتووە و ئەوی رزگار کردووە.
لە ئاخری تەمەنیدا وەسیەتی بۆ جانی کوڕی کرد ئاگای لەو دوگمەیە بێت.
لە سەرە مەرگدا دواهەمین قسەی ئەوە بوو:

دوگمە داخرا.

• • •

لاپەڕەکان هەڵدەنەوە و تماشایەکی سەرەتای چیرۆکەکە بکەن.

ئەو سێ نوختەیەی لە سەرەتادا داندراوە نیشانەی ئەوەیە ئێمە زۆر درەنگ و لە نیوەی بەسەرهاتەکە بەو لاوە گەیشتوینەتێ تا ئێمە دەگەینێ حەوت کەس (شەش برا و خوشکێک) یەک لە دوای یەک مردوون.

ئەوە بۆ هەشتەمین جار جان چۆتەوە بەر ئاوێنە، دەستێک بە قەفی سمێڵیدا دێنێ و ورتەیەک دووپات دەکاتەوە. کۆت و شاڵوارە سپییەکەی دەکاتە بەری و تا ئێوارێ لە خیابان ورتەیەک لە بەر خۆیەوە دەڵێتەوە.

پۆ ئەوەی پیشان بدرێ ئەو ورتەیە زۆر دووپات دەکرێتەوە سێ نوختە دادەنێین . . .

هەروەها لەو سێ نوختەیەدا زۆر شتی دیکە گونجاوە، وەک ئەو ئاوێنەیە و سمێڵە پڕەکەی جان.

ئەگەر درگای هاڵەکەی جان دەکرێتەوە لە رووبەڕووی درگاکە پەردەیەک کێشراوە. لە سەر پەردەکە نوسراوەیەک دەبیندرێ کەس بۆی ناخوێندرێتەوە، یانی پیتەکانی دەخوێندرێنەوە، بەڵام کەس لە سەرجەمی ماناکەی ناگا. کەس نازانێ چییە و کەنگێ و بۆچی نووسراوە؟ ئاکاری جانیش شتێکی وا نادا بە دەستەوە پیاو بزانێ ئایا بۆ خۆی ماناکەی دەزانێ یان نا؟

وەها پەردەکە هەڵدەداتەوە دەڵێی هیچی لە سەر نەنووسراوە: ئاوێنەیەکی چل لە هەشتا سانتی لە چوار چێوەیەکی دار گیراوە و لە سەر لێواری چوار چێوە دارەکە گوڵی سوور هەڵکەندراوە. هەر گوڵێکی سوور بە لقێکەوە دەبیندرێ کە دوای سێ گەڵا دەرهاتووە.

جان باوەڕی وا بوو هەموو شتێک تۆزی لە سەر بنیشێ نابێ ئاوێنە لە سەری بنیشێ.

دوای ڕێک و پێک کردنی لیباسەکانی و داهێنانی سەری نۆرە دەگاتە سمێڵی.

دوایی کەوشەکانی لە پێ دەکات و لە درگای دەرێوە ئەو ورتەیە لە بەر خۆیەوە دووپات دەکاتەوە.

تەنیا کەسێکی پێی خۆشە لە خیابان لە گەڵی بگەڕێ «س» یە.

«س» براگەورەی ئەو حەوت برا و خوشکەیە کە تا ئێستا شەش برا و خوشکێکی مردوون.

بە ڕەگەز دەچنەوە سەر ئەو کابرایەی دوو دار و لایلۆنەکەی پێ بوو. «س» بۆی روون ببۆوە باپیرە گەورەی وەختێک لایلۆنەکەی خستۆتە ژێر خۆی و لاقی هەڵێناوە، ئەو دوگمەیەی لێ داکەوتووە. دوای ماوەیەک ئەو پیاوە چۆلەکە کوژە (باپیرە گەورەی جان) هەڵیگرتۆتەوە، زانیویەتی هی کێیە بەڵام حاشای لێ کردووە. بەو جۆرە ئەو دوگمەیە پشتاوپشت بە نهێنی گەیشتۆتە دەستی جان ئەو پێی وابوو جانی بنی جانە.

لەو کاتەوە ئەو دوگمەیە ون بووە ماڵ وێرانی و بەدشانسی رووی لە بنەماڵەی ئەوان کردووە.

هەموو ئەوانەی لە دایە گەورەی بیستووە، دایەگەورەشی لە دایەگەورەی خۆی بیستووە، ئەویش هەر لە دایەگەورەی خۆی بیستووە . . . بەو جۆرە ئەو قسانە لە ژنی ئەو پیاوەی دوو دار و لایلۆنەکەی پێ بوو، هاتووە هەتا بە گوێی «س» گەیشتووە.

خودا دەزانێ ڕەهەندە پێچەڵاوپووچەکانی گوێچکەی «س» چ ئێش و ئازارێکیان دیتووە، ئەو کاتەی ئەو قسانەی بیستووە؟

دوایی لە مێشکیدا بوون بە چی؟ و چ شوێنێکیان لە سەر ئەو داناوە؟ کە ئاوا بە دڵنیاییەوە پێی وا بوو دوای ئەوەی جان بۆ هەوەڵ جار کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کرد و ئەو ورتەیەی دووپات کردەوە برای یەکەمی مرد.
دوای ئەوەی جان بۆ دووهەم جار کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کرد و ئەو ورتەیەی دووپات کردەوە برای دووهەمی مرد. هەر ئەو کات دەیزانی هەتا ئەو دوگمەیە بە کۆتەکەی جانەوە بێت براکانی دیکەشی و تاقە خوشکەکەشی دەمرن.
ئەو، نووسراوەیەکی زۆر وردی بەو دوگمەوە دیتبوو. دوو سێ جاریشی دەست لێدابوو. هەر بۆیە پێی خۆش بوو زیاتر لە جان نزیک بێتەوە. جان سۆسەی کردبوو «س» دەیهەوێ چ بکات و بەتەمای چییە. بۆیە دوای ئەوەی بابی مرد ئەو ورتەیەی لە سەر دوگمەکە نووسی و لە کۆتەکەی دا و هەموو رۆژێک دووپاتی دەکردەوە تاکوو هیچ کەس نەتوانێ تەنانەت دەستیشی لێدا.
بەڵام «س» بێ خەبەر لەوەی جان چی کردووە، دەستی لێدابوو بە تەمای ئەوەی رۆژێک لە رۆژان ئەو دوگمەیەبترازێ و جان ئەوی هەیە و نییە لە بیری بچێتەوە دەیویست بە هەر جۆرێک بێت ئەو دوگمەیە بگەڕێنێتەوە بۆ بنەماڵەی خۆیان و لانی کەم حەوتەمین برای بمێنێ.
حەوتەمین برای لێی سوور بوو دوای ئەوەی جان کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کردووە و ئەو ورتەیەی دووپات کردۆتەوە ئەویش وەک براکان و خوشکەکەی دەمرێ.

/ دەنگی نوختە

شینی برای یەکەم

یەکەمین برای بە منداڵی تووشی نەخۆشییەک هاتبوو. بابی دیتبووی چۆن کاری بە «بەیانی جارێک، نیوەڕۆ جارێک،ئێواری جارێک» نییەو بە دزییەوە یەک بین ملی پێوە دەنێ.
تا نیوەڕۆ پێنج شەش جاری پڕ دەکردەوە و تا ئێواری پێنج شەش جاری دیکەش.
هەر قومقومەکەی لە دەمی دەکردەوە دیسان هەستی دەکرد توونییەتی و قومێکی دیکەی لێ دەدا. قوم قومە، قومقومەکەی هەڵدەچۆڕاند. بە دزییەوە پڕی دەکردەوە و سەر لە نوێ . . .
لە پڕ زگی هەڵدەمووسا و هاواری لێ پەیدا دەبوو. لە هەر کوێ بوایە دەبوو بیگەیەننە دوکتور.
دوکتور بەڵێنی دابوو بیتوو «رۆژی سێ جار، بەیانی، نیوەڕۆ، ئێواری» قومقومەکەی پڕکاتەوە، گەورە بێ چاک دەبێتەوە.
وەختایەک گەورە بوو بە هیچ شتێک چاک نەبۆوە، دوای لێکۆڵینەوەیەکی بە گوتەی خۆی «مێژووییانە» بەوە گەیشت ئەگەر ببێتە ماسیگر و ماڵێک لە پەنای چۆمێک دروست بکات چاک دەبێتەوە.
ئەو پێی وابوو ئەو نەخۆشییەی لە باپیرەکانییەوە بە میرات پێ گەیشتووە.
سێ پشتی لە سەر یەک ماسیگر بوون. تەنانەت پێی وابوو ئەوانیش زۆر لەوانەیە لە منداڵییەوە ئەو نەخۆشییەیان لە گەڵ بووبێت و دوایی بە وئاکامە گەیشتبێتن بچن ببنە ماسیگر.
بابیشی تاکوو لە دایک بوونی ئەو، ماسیگر بووە، بە هۆی نەخۆشی رۆماتیسم و لاق ئێشە، ماسیگری و چوونە نێو ئاوی لێ قەدەغە دەکرێ.
ئەو پێی وابوو ئەو رووداوە پێوەندییەکی راستەوخۆی بە ژیانی خۆی و براکانی و خوشکەکەیەوە هەیە: ئەگەر بابی ماسیگری وەلا نەنایە ئەویش لە منداڵییەوە بە هۆی هات و چۆی سەر چۆم و گوێ ئاو ئەو نەخۆشییەی لێ پەیدا نەدەبوو.
بوو بە ماسیگر. بەرە بەرە وەک کەسێکی ئاسایی ئاوی دەخواردەوە.

جاریـێـکیان بیسـتی «بیـێتو ژنـی زکـێ پـڕ ئیشـتیای هـەر شتیـێـک بکـات و نـەیخوا منداڵەکەی خێـل دەبێ».
بە بیستنی ئەو قسەیە هەناری دنیای لە بەر چاو کەوت. هەستێـکی نامۆ پێـی دەگوت دایکی وەختێـک زگی بەو پڕ بـووە ئیشـتیای هـەناری کـردووە و هـەنار وەدەسـت نەکەوتووە بۆیە ئەویش خێـلە.
بەڵام لەوەی کە ئەو شتە هەنار بووە تەواو ئەرخەیان نەبوو. هـەر خـزم و دۆسـت و ئاشنایەکی دایکی دەدیت ئەو شتەی لێ دەپرسی.
دوای چەند ساڵ نەخواردنی هەنار بۆی روون بۆوە:
دایکی ئەو هاوینەی زگی بەو پڕ دەبێت سەفەرێـکی دووری دێـتە بەر.
لە نێـو ماشێـنەکەدا ژنێـک فەلاکسێ ئاوی پێ دەبێ و جارناجارێـک بـە خوڕەیـەکی سـەیرەوە لیوانیـێکی لـێ پـڕ دەکـات و هەڵیدەقوڕێـنێ. ئـەویش لیوانیـێک ئـاو لـە شاگردی ماشێـنەکە وەردەگرێ و دەیخواتەوە بەڵام ئیشتیای ناشکێ و هەرچییـەک دەکات لە رووی هەڵنایا داوای لیوانیـێک ئاو لەو ژنـە بکـات. لـە حاڵیـێکدا دەزانـێ توونییەتی ناشکێ لە پەستا ئاو لە شاگردەکـــە وەردەگـرێ و ئـەو ئیشـتیایەی هـــەر دەمێـنێ . . .

وەک بۆی روون بۆوە تاکوو ئاخری تەمەنی خوڕەی ئەو ئاوە هەر لە گوێـی دایکیدا مابۆوە. دوو رۆژ پیـێش ئـەوەی بمـرێ تونـد هـەر دووک گوێـی گرتـووە و قسـەی هاتەران و پاتەرانی کردووە.
دوای ئەوەی بۆ هەوەڵ جار، جان کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لـە بـەر کـرد و ئـەو ورتەیەی دووپات کردەوە برای یەکەم ئاوی لە بەر چاو کـەوت و دوای ماوەیـەک لە بیابانیـێک بە خنکاوی دیتیانەوە.

ئەوانەی لایەنگری کورتە چیرۆکن دەڵێـن:
نێـوی «لێکۆڵینەوەیەکی مێـژووییانە دوای چەنـد سـاڵ نـەخواردنی هـەنار» بـۆ ئـەم بەشە، باشە!

سەید قادر هیدایەتی

شینی برای دووهەم

دوای ئەوەی بۆ دووهەم جار، جان کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کرد و ئەو ورتەیەی دووپات کردەوە، برای دووهەم هێشتا تەواو باوەڕی بەو قاو و دەمگۆیە نەدەکرد کە دەیانگوت براکەی دوای ئەوە مردووە بۆ هەوەڵ جار جان کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کردووە و ئەو ورتەیەی دووپات کردۆتەوە.

لە نیوەشەوێکدا لە پەستا کاناڵی تەلەفزیۆنەکەی دەگۆڕی و باوێشکی دەدا.

« زمان، ددانەکان، توێخی سەرەوە و ژێرەوەی زمان، پووک، مەڵاشوو، زمانە چکۆلە» ئەوانەی وەختی باوێشکێکی گەورە لە نێو ئاوێنەیەکدا دیت. هێشتا لە پێش ئاوێنەکە لانەچووبوو، باوێشکێکی هاتەوە. باوێشکی ئەم جارە وەک باوێشکەکانی پێشوو نەدەچوو.

هاو کات لە گەڵ باوێشکەکە بە جۆرێک گوتی « ئـــــا ا ا ا ا » پشیلەیەک لە نێو سەتڵی زبڵی حەوشە دەرپەڕی.

سەرەتا لەوەی زاری وێک نەدەهاتەوە پێکەنینی هات. دوای ماوەیەک دیتی بە راستی زاری وا قفڵ بووە، وێک نایەتەوە، ترسی لێ پەیدا بوو. نەوەک لەوە بترسێ قەت زاری وێک نایەتەوە، ئەو دەیزانی دەستی دوکتوری بگاتێ چاک دەبێتەوە. لە بەر ئەوە کەسی لە خەو هەڵنەستاند.

تا بەیانی هەر هات و چوو و قەدەمی لێدا.

« لە کۆڕێکی دۆستانەدا دەیگێڕاوە: شەوێک باوێشکێکی داوە تا بەیانی زاری وێک نـــەهاتۆتەوە . . . لە حاڵێکدا رفێقەکانی قاقایان دەکێشا هەستی کرد رۆژ بۆتەوە»

هەموو خێزانی ماڵێ لە پێشدا پێی پێدەکەنین. دوای ماوەیەک جا باوەڕیان دەکرد بە راستی زاری داپچڕاوە.

بردیان بۆ لای دوکتور. دوکتور هیچ نەخۆشییەکی تێدا نەدیت.
دوای تاقی کردنەوەی خوێن و میز لە تاقیگە، هیچ نەخۆشییەکی تێدا بەدی نەکرا.
دوکتور نەیتوانی هیچ دەوا و دەرزییەکی بۆ بنووسێ.
دوکتورێکی دیکە . . .
دوکتورێکی دیکەی دیکە . . .
دوکتورێکی دیکە لە شارێکی دیکە . . .
دوکتورێکی دیکەی دیکە لە شارێکی دیکە . . .
دوکتورێکی دیکەیدیکە لەشارێکی دیکەیدیکە. . .
هەزاران دوکتور و دوکتوری دیکە و دوکتوری دیکەی دیکەیان لە دەیان شار و شاری دیکە و شاری دیکەی دیکەیان گێڕا، هیچ دوکتورێک نەیتوانی هیچ دەوایەکی بۆ بنووسێ.
تەنیا چەند دوکتوری رەوان ناس چەند پێشنیاریان دا:
یەکیان گوتی: شتی تیژ بکەنە لوتیەوە تاکوو بپشمێ و بە حوجەتی ئەو پشمینە بەشکوو زاری وێک بێتەوە.
ئەوی دیکە دوو رێگای پێشنیار کرد: زوو زوو بیبەنە بەر ئاوێنە تاکوو باوێشکی بێت. یان زوو زوو لە بەر چاوی ئەو باوێشک بدەن تاکوو ئەویش باوێشک بداتەوە.
هیچ کام لەو رێگایانە کارساز نەبوون.
دوای ئەوەی بۆ خۆشی باوەڕی کرد تازە زاری وێک نایەتەوە، یەکەم شتێک بە فکری گەیشت ئەوە بوو مێش و مەگەس بە ئاسانی دەتوانن خۆ بکەن بە زاریدا.
بیری دەکردەوە: مێش هەوەڵ جار لە هەر شوێنێک بنیشێ چوار پێنج جار چەرخ و خولێکی زیتانە بە سەری دەدا و زوو قنەیەک دەکات و شتێکی بۆر کە هەموو کەس نایبینێ لە پاش خۆی بە جێ دێڵێ ».
لە جیاتی بێز رقی هەستا.
تۆڕێکی ناسکی بە ئەندازەی ژێر چاوی هەتا چەنەی هێنا و بە چەسپ لە سەر دوو رەقایی سەر کوڵمەکانییەوە چەسپاندی.

هەردووك دەستی ئاگایان لەو تۆڕە بوو تاكوو هەڵنەدرێتەوە، پیس نەبێ، زوو زوو تەڕی كەن . . .

دواتر سمێڵیشی نەدەتاشی تاكوو مووی بەر سمێڵی هێندێك تەپ و تۆز لە خۆ بگرن.

هەر چەند هەمیشە زاری ویشك بوو، دەبوو زۆر زوو زوو ئاو لە زاری وەردات. بەڵام رۆژ لە گەڵ رۆژ خووی پێ دەگرت. دەیزانی تازە زاری وەك جارانی لێ نایەتەوە.

لە تەواوی وڵاتدا دەنگی دابۆوە و دەستە دەستە دەهاتن ببینن. هەمیشە خۆی دەشاردەوە، كەم وا بوو بتوانن چاویان پێی بكەوێ.

رۆژێك لە لایەن تەلەفزیۆنەوە چەند كەسێك چوون وەك رووداوێكی سەیر و سەمەرە فیلمی لێ هەڵگرن و دوایی لە بەرنامەیەكی پێكەنینیدا بڵاوی بكەنەوە.

هەرچەندە پێیان گوت و لە بەری پاڕانەوە و پێشنیاری پووڵیان پێ دا، نەیدەهێشت. هەر دووك دەستی بە زاریەوە نابوو بە زۆریش لێی نەدەكردەوە.

بە دووكەس ویستیان یەكی دەستێكی بگرن و چەند سەحنەیەكی ـ بە زۆریش بێ ـ لێ هەڵگرن، لە پڕ وەها خۆی راپسكاند هەر دوو كەسەكەی فڕێ دا.

دوای ماوەیەك لە بەر هەڵخوێندن و قسە بۆ كردن دیسان لە كۆڵی نەبوونەوە.

ئەو جار دوو كەس لاقیان گرت و دوو كەسیش شانیان گرت و دوو كەسی دیكەش یەكی دەستێكیان دەكێشا. یەك بە خۆیان دەستیان دەكێشا بۆ یان لانەدەچوو.

كارگێڕی بەرنامەكە فكرێكی كردەوە، ئەو جار فیلمیان لەو سەحنەیە هەڵگرتەوە كە بە سێ چوار كەس دەستیان بۆ لانەدەچوو.

دوو رۆژ دوای ئەو فیلم هەڵگرتنەوەیە لەو پەڕی سەر سووڕماندا دیتیان هەر بەو جۆرەی دەستی بە زاریەوە ناوە، مردووە. . .

دوایی دە دوازدە جار لە ژێر نێوی «پیاوێك كە هەر دوو دەستی بە زاریەوە نووساوە» لە تەلەفزیۆندا بڵاو بۆوە.

ئێستاش داواكاری ئەو سەحنەیە زۆرە.

من ئەو فیلمەم لە ئارشیڤی تایبەتدا هەیە، هەر کەس دەیهەوێ بیبینێ بەو ئادرەسەی ژێرەوە پێوەندی بگرێ:

مەیدانی زیرەک ـ کووچەی هەشت میتری ـ پەلاکی چوار.

ئەوانەی ئەو فیلمەیان نەدیتووە دەڵێن:

ئەو ئادرەسە درۆ نەبێ باشە!

شێنی برای سێهەم

دوای ئەوەی بۆ سێهەم جار، جان کۆت و شاڵوارەکەی لە بەر کرد و ئەو ورتەیەی دووپات کردەوە برای سێهەم لەوە دڵنیا بوو ئەو دوو برایەی پێشووی دوای ئەوە مردوون جان کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کردووە و ئەو ورتەیەی دووپات کردۆتەوە.

بڕیاری دا هەر وا بە ئاسانی نەمرێ و بچێتە شوێنێک کەس نەزانێ تاکوو بتوانێ لە گەڵ جان، بەربەرەکانێ بکات و تەنانەت بکەوێتە حەولی تۆڵە ئەستاندن بەو جۆرە خۆی لە دەست مەرگێکی دیاری کراو رزگار بکات.

بێ ئەوەی لە لای کەسێک دەنگێ بکات دەستی دۆستەکەی گرت و ویستی بە تیرێک دوو نیشانە بپێکێ.

بلیتی قەتاری بۆ دوورترین شارێکی پێی شک دەهات، گرت.

. . . بە ئەندازەی تەواوی گەڵای ئەو دارانەی لێکدا لێکدا بە پەنایاندا تێدەپەڕین، یەکتریان خۆشدەویست: هەموو گەڵا دارەکانیان دادەوەراند و جار لە گەڵ جار کۆگاکەیان گەورەتر دەبوو.

وەختێک تێپەڕ بوونی لێکدا لێکدای دارەکان سەری هەر دووکیانی لە گێژەوە هێنا و خەویان لێ کەوت، قەتار زۆری نەمابوو بگاتە جێ، سیگناڵێکی دوور و درێـــــــــــــــــــــــژی لێ دا.

هەموو وەخەبەر هاتن دیتیان دارەکان هێواش بوونەتەوە و ئەو، نا.

هەموو هەستان چەمەدانەکانیان دەست دایە و ئەو، نا.

لە نێو قەتارەکەدا کچێک ماوە و کۆگایەک گەڵای داوەریو.

کۆگا گەڵاکەیان بۆ خستە دەرێ و پیاوی جەنگەڵبانی بە سەر راوەشاندنەوە گەیشتنە سەری.

دەبوو «چۆنی داوەراندووە ئاواش بە دارەکانییەوە بنێتەوە». وەختێک نیگای کچەکە حاڵی کردن بە تەنیا داینەوەراندووە سەرێکیان لەقاند، یانی «ئێمە لەوە حاڵی نابین و کارمان بەوە نییە».

گێڕابوویانەوە: «کوڕێک و کچێک زۆریان دڵ پێکەوە دەبێ. بڕیار دەدەن لە گەڵ یەک بڕۆن و لە ماڵێ هەڵێن. هەر واش دەکەن. سواری ماشێنێک دەبن و دەڕۆن. لە نێو رێ، ماشێنەکەیان خۆ بە ماشێنێکی دیکەدا دەدا و کوڕەکە دەمرێ

و کچەکە دەمێنێتەوە. ئەوانەی ماشێنەکانیان ڕاگرتبوو بزانن چی بووە هەموو بە چاوی خۆیان دیتبوویان کچەکە چۆکێ دادەدا و وەها دەپاڕێتەوە خودا بیمرێنێ، خودا دەست بەجێ دەیمرێنێ.»
ئەویش لە پەنای کۆگا گەڵاکە چۆکێ دادەدا و دەپاڕێتەوە. . .

دەگێڕنەوە: بەو چاوانەی خۆیان دیتوویانە کچەکە دوای ماوەیەکێ لەوپەڕی سەرسووڕماندا بۆتە گەڵا دار و لە نێو کۆگا گەڵاکەدا ون بووە.

هێندێکیش پێیان خۆشە بگێڕنەوە:
وەختێک چۆکی داداوە و پاڕاوەتەوە دوای ماوەیەکێ لە پشتوێنە بەرەو ژووری لە گەڵ کوڕەکە تێکەڵ بووە. دوایی بە جووت قەبریان بۆ هەڵکەندوون.

بەڵام من دەگێڕمەوە: پیاوەکانی جەنگەڵبانی و چەند کەسی دیکەش شاهیدی ئەو ڕووداوە بوون: کزە بایەکێ هەموو گەڵا دارەکانی وەحەوا خست و گەڵا، پۆل پۆل لە سەر دارەکان نیشتنەوە.
ئەوانەی وەکێ پیاوەکانی جەنگەڵبانی چاویان بە مۆلەق نەوێستاوە دەڵێن: ئەفسانە نەبێ باشە!

سەید قادر هیدایەتی

شینی برای چوارەم

ئەو بابەتەی خوارەوە بە تەلەیفون گوتراوە و دوای چەند رۆژ دەستی کردن وە چنگم کەوتووە.
حازر نەبوو بە دەردی خۆی دەیگوت: « هەروا بە مفت و خۆڕایی » پێم بڵێ.
بەو جۆرەی باسی دەکرد، ئەو لەو رێگایەوە دەژیا و کارەکەی ئەوە بوو. ژومارە حیسابی بانکی پێدام، هەتا ئەرخەیان نەبوو پوولەکەم خستۆتە حیسابەکەیەوە پێی نەگوتم.
دوایی زەنگی لێ داو گوتی.
هەر لە هەوەڵەوە بڕیار بوو بەرپرسایەتی هەموو قسەکانی لە ئەستۆ بگرێ.
لێرەدا بیستۆکی تەلەیفون دەدەمە دەست ئەو:

ای چوارەم بە شێوەیەکی زۆر نهێنی پێنج شەش رۆژ

پێش ئەوەی جان کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر بکات و ئەو ورتەیە بڵێتەوە، ئاگادار کرابوو. هەر بۆیە ئەو لە براکانی پێشووی زۆر زووتر بە فکری خۆی گەیشت.
ئەو دەمەی جان بۆ جاری چوارەم کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کرد و ئەو ورتەیەی دووپات کردەوە ئەو لە سەر سەندەڵییەکی دار لە دیوێکی گەورەی ئیدارەی پۆلیس لە یەکێک لە خیابانەکانی رۆژهەڵاتی شاری واشینگتۆن، دانیشتبوو.
پۆلیس هەموو بە دەورییەوە بوون و کەوتبوونە پەلەپەل، ماشێنیان ئامادە کردبوو بیگەیەننە نەخۆشخانە.
وەختێک گەیشتبووە واشینگتۆن، پۆلیس لێی دووشک دەبن کە ئەندامی ئەلقاعیدەیە. داوای لێ دەکەن لە گەڵیان بچێتە ئیدارە و چەند پرسیاریان وڵام بداتەوە.
لەوێ لە گەڵ پۆلیس بەشەڕ دێ و لووتی پۆلیسێک دەشکێنێ. ئەوەندەی دیکەش شکەکەیان قایمتر دەبێ، پەلکێشی دەکەن بۆ ئیدارە.

لە پێشدا شەل و کوتی دەکەن، گۆیا بە هیچ بارێـک حـازر نـەبووە پرسـیارەکانیان جواب بداتەوە، هەر ئەوەش ئەوانی دوو دڵ کردووە.
لە سەر سەندەڵی لە کاتی پرس و جۆدا لـە پڕ بـە لادا دێ و بێـهۆش دەکـەوێ. لـە نەخۆشخانە هەر چییەک دەکەن وەهۆش نایەتەوە و نایاتەوە.
ئەلعان ئەو پۆلیسانە بە تاوانی ئەوەی ئاوا بێ مەبالاتانە یەکێـک لە گەورەکانی ئەلقاعیدەیان کوشتووە، لە کار دەرکراون.

حەوتوویە کە دوای دانانی بیستۆ کی ئەو تەلەیفوونە، خەریکی رێـکـوپێـک کردنـی نووسـراوەکانی ئـەو بەسـەرهاتە بـووم، گوتیـان لـە فڵـان گـەڕەک کەسێـکیان بـە مردوویی لە ماڵە چۆڵێکدا دیتۆتەوە.
دوایی روون بۆوە: دوای ئەوەی بۆ چوارەمین جار، جان کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کات و ئەو ورتەیە دووپات کاتەوە، بـرای چـوارەم لـەو ماڵـە چۆڵـەدا خـۆی دەشارێتەوە و وەک بە تەلەیفوون بە ئێمە راگەیاندرا هەڵنایا بۆ واشینگتۆن.
لە نووسراوەیەکدا ـ لە دوای بە جێ ماوە و مـن خوێنـدوومەتەوە ـ ویسـتوویەتی بـە ئاماژە بۆ سـەر قورئـان و قسـەکانی پێـغەمبەر، ئـەوە بسەلمێـنێ مەزهـەب و خـودا و پێغەمبەر رێی خۆشەویستی ناگرن.
« ئەمن و ئەتۆ دەتوانین باوەڕمان بە خودا هەبێ و یەکتریشمان خۆش بـوێ. دەتـوانین سی رۆژەی مانگی رەمەزان بەڕۆژوو بین و بەیانییان هەستینەوە دۆعا بکەین بە یەک بگەین. . . »

ئەو زۆر زیاتر لەوە عاشق بووە بتوانێ دۆستەکەی کـــە بـــە دیتنـی سـی دییـەکی (CD) مەزهەبی رووی لەو وەرگێڕابوو، بەجێ بێڵێ.
ئەوانەی پێنج فەڕزە نوێژیان ناچێ دەڵێـن:
ئیمانی دەربردبێ باشە!

شێنی برای پێنجەم

وەختێک بۆ پێنجەمین جار، جان کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کرد و ئەو ورتەیەی دووپات کردەوە برای پێنجەم سەری خۆی هەڵگرت و ڕۆیشت . . .

لە بەر بێ سەروشوێنی و نامەعلووم بوونی بەسەرهاتی ئەو، حەق وابوو پێنج لاپەڕە سپی بێڵینەوە. بەڵام لە بەر هێندێک شت لاپەڕەیەک سپی دێڵینەوە ئێوە چوار لاپەڕەکەی دیکە لە زەینی خۆتاندا هەڵدەنەوە:

ئەوانەی بەفریان خواردووە دەڵێن:
عەرز هەڵی نەلووشی بێ باشە!

بەسەرهاتیێک لیرەدا دیت، دەکرا بەسەرهاتی برای پێنجەم بیت و نەکرا. ئەوانەی باری میژوویی رووداوەکەیان زۆر پێ گرینگە دەتوانن هەر بە بێ سەروشوێنی برای پێنجەم و ئەو لاپەڕە سپییە و چوار لاپەڕەکەی لە زەینیاندا هەڵیانداوە واز بینن.
چونکە ئەم بەشە دەیتوانی بەسەرهاتی برای پێنجەم بیت و نەبوو. کەوا بوو دەبێ ئەو دەرەتانەش بمێنێ بە بازدان بخوێندرێتەوە لە بەر ئەوە، بە نیوان چەند وشە تەقەڵێک (ـ) داندراوە.

لە وەتاغێکی ـ نهۆمی پێنجی ـ خانووبەرەیەکی ـ حەوت نهۆمیدا ـ کەسێک ـ ناچار کراوە ـ بمێنێتەوە ـ کوڕێکی ئاشقە ـ دڵبەرەکەیان ـ گرتووە و ـ دەیبەن تاکوو ـ لە بەرچاوی ئەوی ـ ون کەن ـ پەردەکەی لاداوە ـ بە حەسرەتەوە ـ تماشای سەر شەقامەکە ـ دەکات ـ ماشینێک راگیراوە ـ خەریکن درگاکەی بکەنەوە ـ لەو

وەختەدا ـ مێشێک دێت ـ راست لە سەر ـ ئەو لاپەڕەیەی ـ نووسەر خەریک بوو ـ دەینوسی ـ دەنیشێ ـ نووسەر مێشەکە ـ دەگرێ و دەیخاتە ـ نێو ئەو لاپەڕەیە ـ تاکوو جیق و فیقی دەربێنێ ـ مێش دەست دەکات بە ـ وزە وز و هەڵبەز و دابەز ـ راست لەو رستەدا ـ کوڕەکە هەناسە هەڵدەکێشێ ـ خۆ دەکات ـ بە زاریدا ـ کوڕەکە وردە وردە ـ دەگۆڕێ و ـ دەبێتە مێش ـ لە کونی ـ پەنجێرەوە ـ دەرباز دەبێ ـ پێش ئەوەی ـ درگا بکەنەوە و ـ سواری کەن ـ لەو کاتەدا ـ کچەکە ـ ئاوڕێک ـ بەرەو ـ نهۆمی ـ پێنجی ـ خانووبەرەکە ـ دەداتـــــەوە ـ خۆ دەکات ـ بە زاری ـ کچەکەدا ـ ئەویش ـ وردە وردە ـ دەبێتە مێش ـ و هەر دووک ـ هەڵدەفڕن ـ نووسەر ـ لەوەی ـ لە دەست ـ وزەوز و ـ هات و چۆی ـ ئەو مێشە ـ رزگار بووە ـ هەناسەیەکی ـ ئاسوودەیی ـ هەڵکێشا ـ

ئەوانەی ـ لەو ـ بازبازێنە ـ ماندوو بوون ـ دەڵێن ـ
نووسەر ـ نەجاتی ـ بووبێ ـ باشە ـ

/ دەنگی نوختە

شینی برای شەشەم

دوای ئەوەی بۆ شەشەمین جار، جان کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کرد و ئەو ورتەیەی دووپات کردەوە برای شەشەم وەها لە شەڕەوە پێچرابوو وەختێک نزیکی دە جار ئەو هەواڵەیان پێ گەیاند، هەر نەیبیست و نەیبیست.

دۆستەکەی لە زیندانێکی ئاگریندا حەپس کرابوو. ئەو ئەلعان زۆری لێ نزیک ببۆوە و بە تەما بوو ئازادی بکات.

تەواوی هەستی لە سەر ئەوە بوو نەکوژرێ. بە چوار لادا گوللەی دەتەقاند و قەتارەی دوژمنەکانی تێکدەشکاند و بەردەوام دەڕۆیشتە پێشێ • • •
برای شەشەم وەختێک چاوی بەو سێ نوختەیە کەوت، بە زەینیدا هات دەبێ بە هەر جۆرێک بێت ئەو نوختانە لە پێش دەمی خۆی لابا، تاکوو بزانێ لە پشت ئەو نوختانەوە چی لێیە؟ بە کوێ دەگات؟ چارەنووسی پاشماوەی ژیانی چییە؟
مل دەنێتە بەر ملی نوختەکەی هەوەڵ. بۆی هەڵناگیرێ و تەنانەت ناتوانێ تلی پێ بدات. ئەو جار هەتا هێزی دەبێت، قەوەتی لێ دەدا. جار جارەیەک، بە حاڵ دەیبزوێنێ. دیسان ئەوەندەی دەتوانێ دوو ئەوەندەی دیکەش قەرز دەکات و بە هەر جۆرێک بێت نوختەکەی هەوەڵ لە سەر رێگاکەی لادەبات. دەمێنێتەوە دوو نوختە • •
دوای کەمێک حەسانەوە، سەر لە نوێ دەست دەداتە نوختەی دووهەم. بە هەر چەرمەسەری و پاڵ پێوەنانێک بێت، ئەویش لادەبا لە ترسی ئەوەی من زوو نەیگەمێ، دیسان مل دەنێتە بەر نوختەکەی سێهەم و ئەویش لادەبا.
چاوی بە خەتێکی شینی دوور و درێــــــــــــــــــــــــــــــــــژ دەکەوێ. تا چاوی هەتەر دەکا هەر ئەو خەتەیە و بەس. باش دەزانێ تازە بە کۆتایی گەیشتووە و هیچی پێ ناکرێ. ناچار یەکێک لە نوختەکان دەکاتە سەرینی ئەرخەیانی. کاتێک دەگەمێ، نوختەی ئاخر داندراوە و گەیشتۆتە کۆتایی و دەرەتان نەماوە بۆ چوونەوە سەر خەت.
ئەوانەی کایەی کامپیۆتێرییان کردبێ دەڵێن:
نەسووتابێ باشە!

شینی خوشکێکی تاقانە

دوای ئەوەی بۆ حەوتەمین جار، جان کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کرد و ئەو ورتەیەی دووپات کردەوە، تاقانە خوشکەکەیان، لە ترسان نەیدەزانی روو بکاتە کوێ.
روو لە بەندەن و کێوان رێگایەکی گرت و رۆیشت. نەگەیشتوو بە دارستانێک، فکری دەکردەوە: شایەد کچی نێو ئەفسانەیەک بوویێت ئەلعان بچێتە ئەو دارستانەوە و لە نێو کۆلکە دارێک خۆی حەشار بدات، دوایی کوڕە پادشا بە خۆی و تاجی و تولانیەوە بێن بۆ راو و راوچی داوێنی کراسەکەی ببینن، مزگێنی ببەن بۆ کوڕە پادشا و بەو جۆرە بگەڕێتەوە نێو چیرۆکێکی کۆن کوڕە پادشا لە گەڵ خۆی بیباتەوە، دوای عەیامێکی زۆر وەختایەک منداڵان لە کووچە و کۆڵان شۆخی بە منداڵەکەی بکەن، ئەویش بێتەوە ماڵێ و لە لای دایکی دەست بکاتە گریان: «منداڵان پێم دەڵێن تۆ خاڵت نییە»
دایکی بڵێ رۆڵە گیان هەر تۆ خاڵت هەیە، هەشت خاڵی شۆخ و شەنگ پادشا لەشکر دەنگدا بڕۆن براکانی ببیننەوە.
دەڕوا لە نێو کۆلکە دارەکەدا خۆی دەشارێتەوە و خەوی لێدەکەوێ . . .
شوانێک بە دارستانەکەدا دەڕوا و داوێنی کراسەکەی دەبینێ، لە خۆشییان مەڕی لە بیر دەچێتەوە. لە دڵی خۆیدا دەڵێ: « حەک خودایە لە بەرت مرم ئەوە پەری ئاسمانە و بۆ منی هەژاری رەبەنە ماڵی ناردۆتە خوارێ لە گەڵ خۆم دەیبەمەوە ماڵێ، تەرکی شوانیەتی دەکەم . . . »
شوان تێر تماشای کچە نابێ و دڵیشی نایا هەڵیستێنێ. خەریکی سازکردنی نان و چا دەبێ. تا شوان نان و چا ساز دەکا و گورکێ لە مەڕەکەی دەدا و خەڵک دەزانن، ئێمە خۆ دەکەین بە خەونەکانی کچەدا. هەڵبەت لێرەوە دوو کەوانەی چکۆلە دادەنێم تاکوو بزانن ئەوە بەشێک لە چیرۆکێکی کۆنە لە بەیت بێژێکم بیستووە وشە بە وشەی لە رووی نەوارەوە نووسراوە:
« بە سواری ئەسپێکی باڵدارەوە دەڕۆیشت، چاوی بە شوانێک کەوت خەریکی چا ساز کردن بوو، لای شوان لای دا و نان و چایەکی باشیان خوارد و دوایە هەستا بڕوا.

شوان گوتی: بۆ کوێ؟
کچ گوتی: دەبێ بڕۆم. ڕێم دوور و ڕۆژگار کورت. دەنا ناگەمە قەڵای جانی بنی جان.
شوان بەو قسەیە هەڵبەزییەوە و گوتی: ئەتۆ یان نابێ بە تەنیا بڕۆی یان ئەگەر هەر دەشڕۆی ها بڕێک لەو شتەت بدەمێ. [شوان نێوی شتەکەی لە بیر چبۆوە]
« لە ڕێگا کارت پێی دەبێ ». لە ڕێگا کاریشی پێی بوو.
بڕێکیشی هێشتەوە بۆ ڕۆژی مەبادا.
ئەوەندە ڕۆیشتبوو بگاتە قەڵای جانی بنی جان، لەوێ رایانگرت. سەروچاو داپۆشراوێک هات نێو و شۆرەتی کچەکەی پرسی و ڕۆیشتەوە.
دوای ماوەیەک هاتەوە و لە گەڵ خۆی بردیە ژوورێ.
لەوێوە ئیدی لاقی هیچ کەسێک، بێ ئیزنی پادشای ئەو قەڵایە نەدەبوو بچێتە ژوورێ. دەبوو منی چیرۆک بێژ ڕاوەستم، هەتا بۆ خۆی دێتە دەرێ و دوایی بزانم بەسەرهاتەکەی بە کوێ گەیشتووە.
منێک کە بەڵێنم دابوو نەهێڵم وەک چیرۆک بێژەکانی دیکە دوای تەواو بوونی بەسەرهات **کاڵەم بدڕێ و هیچیشم پێ نەبڕێ**. وەختایەک سەعاتێک، دوو سەعات، سێ سەعات ڕاوەستام هەر نەهاتەوە، سەروچاو داپۆشراو دەستی راداشت بە کوێدا هاتووم بگەڕێمەوە بە کوێدا هاتبووم گەڕامەوە»
شوان نان و چای ساز کردبوو بە تەمای ئەوەی « پەری ئاسمان» لە خەو هەستێ، شایی لە دڵ دەگەڕا.
سەعاتێک، دوو سەعات، سێ سەعات مەحتەل بوو لەو خەوەی هەر نەگەڕاوە و نەگەڕاوە.
ئەوانەی شەرعیان باش خوێندووە دەڵێن:
شوان ئاگای لە مەڕەکانی بێ باشە!

سەید قادر هیدایەتی

شینی برای حەوتەمر

دوای ئەوەی بۆ هەشتەمین جار، جان، کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کرد وئەو ورتەیەی دووپات کردەوە، برای حەوتەم گوتی وەختایەک هەر دەبێ بمرێ با بمرێ.
«س» بەڵێنی دا هەر چۆنێک بێت، دەبێ خۆ بە جان ـ کە ئەو پێی وابوو جانی بنی جانە ـ بگەیەنێ و دوگمەکەی هەڵکەنێ. تاکوو ئاخری بتوانێ بە چاوی خۆی ئەوە ببینێ « لیچی لە چڵمەکەی زیاتر شۆڕ بۆتەوە و هەموو دوگمەکانی ترازاون و گەدوگیپاڵی هەموو بە دەرەوەن ».
ئەوە ئەو وێنەیە بوو بەرەبەرە لە زەینی «س» دا شەقڵی بەستبوو.
ئەو دەیزانی کاتێک دەتوانێ ئەو وێنەیە ـ کە ساڵهایە رایگرتووە ـ لە نێو خەڵکدا بڵاو بکاتەوە کە بتوانێ ئەو دوگمەیە هەڵکەنێ. دەنا کەس باوەڕ بەو شتە ناکات و هەر ئەوەندەیە یەکەم کەس باوەڕ نەکات.
بەرەو جان وەڕێ کەوت. . .

برای حەوتەم پەتێکی ئەستووری هێنا، لە بن میچ توندی کرد و هەڵیواسی و توند دایگرت.
پێش ئەوەی ئەو کارە بکات لە سەر شووشەی پەنجێرەکەی بەرەو رووی دەرێ ئیمزاکەی خۆی کێشاوە.
بزەیەکی بە هەمووی ئەو تەفسیرانە هات، تا ئەورۆ لە بارەی ئیمزاکەیەوە کردبوویان ئەو هەموو تەفسیرە!
تماشایەکی ئاڵقەی ئاسنی بن میچەکەی کرد.
« قەت ناپسێ».
دوایی بە دەست دوو لۆی پەتەکەی لێک کردەوە، لە سەری دانیشت و دەستی کرد بە جۆلانێ.

ئارام ئارام دەهات و دەچوو لە حاڵێکدا کتێبێکی لە بەرکێ گیراوی دەخوێندەوە، فیتووی لێدەدا.
دوای ماوەیەک هەوەڵ کەس درگای بۆ هەوەڵ جار کردەوە و دیتی، وەها پەشۆکابوو باوەڕی نەدەکرد.
هەر ئەوەندەی کەسێک باوەڕ بە رووداوێک نەکات. هەموو ئەوانەی درگاکەیان کردەوە و دیتیان، باوەڕیان نەکرد.
هەوەڵ کەس کە بیستی باوەڕی نەکرد. بە دوای ئەودا هەموو ئەوانەی بیستیان، باوەڕیان نەکرد.
ئەوانە، هەموو پێش ئەوە روویان دا کە «س» بتوانێ دوگمەکەی جان بە هەر جۆرێک بێت هەڵکەنێ. چونکە پێش ئەوەی «س» بتوانێ دوگمەکەی جان هەڵکەنێ، جان رۆیشتەوە بەر ئاوێنە، دەستێکی بە سمێڵیدا هێنا، کۆت و شاڵوارە سپییەکەی لە بەر کردەوە و دوگمەکەی داخست و بە دەنگێکی بەرز گوتی: «**...** ***هەر کەس دەستی لێداوە، حەوت برا و خوشکی نەماوە***».
ئەوانەی چاوەڕوانی کۆتایی چیرۆکەکەن دەڵێن:
ئەو ورتەیەی گوتبێ باشە!

دوای ئەوەی ئاخرین برای مرد. «س» نەیدەزانی چ بکات. هێزی ئەژنۆی نەبوو. پشتی وەها چەمابۆوە نەیدەتوانی هەستێتە پێ.
هەستە بڕۆ.
- چ دەکەی «س» ؟

ئـەو نیشـانەی پرسـیارە، گۆچانەکـەی باپـیرە گەورەیـەتی، لـەو کاتـەوە لـە جیـێگا بەستەڵەک و ئەستەمەکە حەوای داوە، تاکوو ئێستا هەر بە حەواوە بووە، ئـەلعان ڕاست لە پێـش دەمی لە عەرزەکە هەڵچەقیوە.

«س» دەستی دەداتێ و پێی هەڵدەستێـتە پـــێ و بە کۆمـــــەکۆم دەڕوا. . .